

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain, puoluelain, vaalilain sekä kansalaisaloitelain 10 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ehdokkaan vaalirahoituksesta annettua lakia, puoluelakia, vaalilakia sekä kansalaisaloitelakia.

Ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain ja puoluelain muutoksilla selkeytettäisiin ja täsmennettäisiin nykyistä sääntelyä ja sitä kautta lisättäisiin vaali- ja puoluerahoituksen avoimuutta ja läpinäkyvyyttä.

Vaalilakiin tehtäisiin muutos, jolla luovuttaisiin puolueiden pakollisesta jäsenäänestyksestä eduskuntavaaleissa. Lisäksi lakiin ehdotetaan tehtäväksi eräitä teknisluonteisia täsmennyksiä.

Kansalaisaloitelakia muutettaisiin siten, että eurooppalaista kansalaisaloitetta voisi kannattaa 16 vuotta täyttänyt Suomen kansalainen.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.7.2025.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
2 Nykytila ja sen arviointi.....	3
2.1 Vaali- ja puoluerahoitus	3
2.2 Vaalilaki	5
2.3 Eurooppalaisen kansalaisaloitteen kannattamisen ikäraja.....	5
3 Tavoitteet	6
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	7
4.1 Vaali- ja puoluerahoitusta koskevat ehdotukset.....	7
4.1.1 Lainanantajien nimien julkistaminen	7
4.1.2 Kampanjan kulut ylittävä vaalirahoitus	8
4.1.3 Puoluelain luettelo asioista, joita ei pidetä tukena	8
4.1.4 Ajantasainen ilmoitus otetuista lainoista.....	9
4.1.5 Valtionavustuksen siirtomahdollisuus	9
4.1.6 Tilinpäätösasiakirjoja koskevat muutostarpeet	10
4.2 Vaalilain muutokset	10
4.3 Kansalaisaloitelakia koskeva ehdotus	12
4.4 Pääasialliset vaikutukset.....	12
4.4.1 Taloudelliset vaikutukset	12
4.4.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset	12
5 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot.....	13
6 Lausuntopalaute.....	13
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	13
7.1 Laki ehdokkaan vaalirahoituksesta	13
7.2 Puoluelaki.....	14
7.3 Vaalilaki	16
7.4 Kansalaisaloitelaki	17
8 Voimaantulo	17
9 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	17
LAKIEHDOTUKSET	19
Laki ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain muuttamisesta.....	19
Laki puoluelain muuttamisesta	20
Laki vaalilain muuttamisesta.....	24
Laki kansalaisaloitelain 10 §:n muuttamisesta.....	27
LIITE	28
RINNAKKAISTEKSTIT	28
Laki ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain muuttamisesta.....	28
Laki puoluelain muuttamisesta	30
Laki vaalilain muuttamisesta.....	35
Laki kansalaisaloitelain 10 §:n muuttamisesta.....	41

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

Valtioneuvosto antoi 10.11.2022 hallituksen esityksen eduskunnalle laeiksi ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain, puoluelain, vaalilain 112 ja 143 l §:n sekä kansalaisaloitelain 10 §:n muuttamisesta (HE 254/2022 vp) pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman ja oikeusministeriön asettaman parlamentaarisen vaalityöryhmän (OM034:00/2019; jatkossa vaalityöryhmä) linjaamien muutoksiin pohjautuen. Vaalityöryhmä työskenteli maaliskuusta 2020 vuoden 2021 loppuun (<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163824>). Muutokset ehdokkaan vaalirahoituksesta annettuun lakiin ja puoluelakiin valmisteltiin yhteistyössä valtioneuvoston tarkastusviraston (VTV) kanssa keväällä 2022.

Esitys annettiin eduskunnalle 11.11.2022 ja valiokuntakuuleminen järjestettiin 14.2.2023. Eduskunnan 4.4.2023 antamassa kirjelmässään EK 87/2022 vp todettiin esityksen rauenneen eduskunnan lopetettua työskentelynsä vaalikaudella 2019-2022.

Nyt annettavalla esityksellä ehdotetaan tehtäväksi lakiin ehdokkaan vaalirahoituksesta (vaalirahoituslaki), puoluelakiin, vaalilakiin sekä kansalaisaloitelakiin sellaiset pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaiset muutokset, jotka sisältyivät kyseiseen rauenneeseen hallituksen esityksen 254/2022.

Nyt annettavalla esityksellä lisäksi ehdotetaan teknisloueteisia muutoksia vaalilain 11, 16, 29, 42, 53, 99, 143 ja 185 §:iin.

Esitys on valmisteltu virkatyönä oikeusministeriössä. Esitys pohjautuu pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelmaan sekä osittain rauenneeseen hallituksen esitykseen 254/2022. Esityksessä on huomioitu myös valiokuntavaiheesta tästä esitetyt huomiot ja näkemykset.

Esityksestä on järjestetty x.4.2024-x.6.2024 välisenä aikana avoin lausuntokierros Lausuntopalvelu.fi –palvelun kautta. Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa <https://oikeusministerio.fi/hankkeet-ja-saadostvalmistelu> tunnuksella OM069:00/2023.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Vaali- ja puoluerahoitus

Yleiskuva

Ehdokkaan vaalirahoituksesta annetussa laissa (273/2009; vaalirahoituslaki) ja puoluelaisissa (10/1969) säädetään poliittisen toiminnan rahoituksesta ja sen valvonnasta. Lainsäädännön tarkoituksena on lisätä vaalirahoituksen avoimuutta ja tietoa ehdokkaiden mahdollisista sidonnaisuuksista sekä rajoittaa ehdokkaiden vaalikampanjoiden kuluja kasvua. Toisaalta tavoitteena on taata riittävät voimavarat poliittisen järjestelmän toiminnalle. Sääntelyllä edistetään kansanvaltaa ja vahvistetaan sitä kohtaan tunnettua luottamusta.

Vaali- ja puoluerahoituksen valvonnasta huolehtii valtioneuvoston tarkastusvirasto (VTV). Sen tarkastustehtävistä säädetään pääosin vaalirahoituslain 10 – 12 §:ssä sekä puoluelain 9 e ja 9 f §:ssä. Tarkastusvirasto antaa eduskunnalle vaalikohtaisen kertomuksen vaalirahoituslain mukaisista valvontatehtävistään sekä vuosittaisen kertomuksen tehtävistään puoluerahoituksen

valvonnassa. Viimeisimmät kertomukset ovat kertomus vaalirahoituksen valvonnasta vuoden 2023 eduskuntavaaleissa (K20 /2023 vp) ja kertomus puoluerahoituksen valvonnasta 2022 (K 6/2023 vp). Kertomukset käsitellään eduskunnan tarkastusvaliokunnassa, joka laatii niistä mietinnöt.

Valtiontalouden tarkastusviraston kertomusten ja tarkastusvaliokunnan mietintöjen valossa voidaan yleisesti todeta, että vaali- ja puoluerahoituksen valvonta toimii nykyisellään melko hyvin ja sen seurauksena tavoitteet vaali- ja puoluerahoituksen avoimuudesta ja läpinäkyvyydestä toteutuvat niin ikään melko hyvin. Tarkastusvaliokunta on kuitenkin mietinnöissään kiinnittänyt huomiota joihinkin yksityiskohtiin, jotka kaipaisivat täsmentämistä. Tällainen on esimerkiksi niin sanottujen ehdokasmaksujen asema vaali- ja puoluerahoituksessa. Myös julkisessa keskustelussa on aika ajoin esitetty näkemyksiä siitä, että vaali- ja puoluerahoituksen avoimuutta ja läpinäkyvyyttä tulisi edelleen kehittää.

Parlamentaarinen vaalityöryhmä

Oikeusministeriö asetti 20.2.2020 parlamentaarisen vaalityöryhmän toteuttamaan hallitusohjelmassa mainitut kirjaukset. Vaalityöryhmä työskenteli vuoden 2021 loppuun ja luovutti mietintönsä oikeusministeriölle 9.2.2022.

Vaalityöryhmä esitti mietinnössään useita muutoksia vaali- ja puoluerahoitusta koskevaan sääntelyyn. Työryhmän ehdottamia muutoksia olivat lain selkeyttäminen kampanjan kulut ylittävän rahoituksen osalta, jälki-ilmoituksiin liittyvien valtiontalouden tarkastusviraston valvontavaltuuksien vahvistaminen ja se, että valtiontalouden tarkastusvirastolle olisi annettava mahdollisuus tehostaa uhkasakolla valvontatyötään nykyistä laajemmin. Tarkastusvirastolle annettaisiin myös oikeus saada tietoja, asiakirjoja, aineistoja ja virka-apua nykyistä laajemmin. Työryhmä piti lisäksi tarpeellisena selvittää tarkastusviraston oikeutta saada vertailutietoja kampanjaan tukea antaneilta ja palveluita ja tuotteita toimittaneilta ja sitä, että myös vertailutietoja koskevaa pyyntöä olisi mahdollisuus tehostaa uhkasakolla. Työryhmä ehdotti myös kampanjatilin käyttöönoton selvittämistä eduskunta-, europarlamentti- ja presidentinvaaleissa ja siihen liittyen sen varmistamista, että kaikkien ehdokkaiden on myös käytännössä mahdollista avata kampanjatili. Työryhmä ehdotti lisäksi, että vaalikampanjalle 1500 euron (kuntavaaleissa 800 euron) ja sitä suuremman lainan antaneiden nimet tulisi julkistaa.

Vaalityöryhmä esitti vielä, että puoluelain luetteloa asioista, joita ei pidetä tukena, täsmennettäisiin eduskunnan tarkastusvaliokunnan esittämällä tavalla niin, ettei ehdokas-, luottamushenkilö- ja kansanedustajamaksuja pidettäisi puolueelle annettuna tukena. Lisäksi työryhmä tuki ajatusta, että puoluelain luetteloon asioista, joita ei pidetä puolueelle annettuna tukena, lisättäisiin myös EU-instituutioiden ja muiden vastaavien kansainvälisten järjestöjen talousarvioon perustuvat tavanomaiset suoritukset, kuten matkakulujen korvaukset.

Näiden linjausten pohjalta annettiin hallituksen esitys (HE 254/2022 vp).

Nyt annettavassa hallituksen esityksessä on huomioitu rauenneen hallituksen esityksen muutos ehdotukset pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisina.

Pääministeri Orpon hallitusohjelma

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa (20.6.2023) todetaan vaali- ja puoluerahoituksesta muun muassa seuraavaa:

- Selkiytetään lakia kampanjan kulut ylittävän rahoituksen osalta.
- Selkiytetään vaali- ja puoluerahoitusta lainojen osalta siten, että lainan alkuperä on aina identifioitavissa.
- Päivitetään puoluelain luettelo asioista, joita ei pidetä tukena (luottamushenkilömaksut, Euroopan unionin toimielinten ja muiden vastaavien kansainvälisten järjestöjen talousarvioon perustuvat suoritukset).
- Tarkennetaan lainsäädäntöä siten, että puolueilla on selkeä mahdollisuus valtionavustuksen osittaiselle siirtämiselle puolueen tarkoitusta toteuttavan säätiön tai osakeyhtiön toiminnan tukemiseen, kuten jo nyt vakiintunut käytäntö on.
- Hallitus poistaa jäsenäänestykseen pakottavan vaatimuksen vaalilaista ja jättää puolueelle itselleen mahdollisuuden päättää omissa säännöissään jäsenäänestyksen järjestämisestä.

Lisäksi pääministeri Orpon hallitusohjelmaan on erikseen kirjattu, että

Aloitetaan säännöllinen vuoropuhelu puolueiden, rahoituslaitosten ja valvovien viranomaisten kanssa liittyen ehdokkaiden ja poliittisten yhdistysten lainmukaiseen, tarkoituksenmukaiseen ja selkeään vaaleihin sekä poliittiseen toimintaan liittyvään tilinpitoon.

- Varmistetaan, että vaali- ja puoluerahoitusvalvonnassa toteutuu periaate, että samaa tietoa ei kysytä kuin kerran.

Nämä ja eräitä muita rauenneen hallituksen esityksen mukaisia asioita varten on perustettu uusi parlamentaarinen työryhmä kehittämään eräitä äänestämiseen ja vaaleihin liittyviä käytäntöjä (OM137:00/2023). Työryhmän yhtenä tavoitteena on selvittää parlamentaarisen vaalityöryhmän loppuraportissaan (9.2.2022) esittämiä muutoksia lakiin ehdokkaan vaalirahoituksesta, jonka mukaan valtiontalouden tarkastusvirastolle annettaisiin mahdollisuus tehostaa uhkasakolla valvontatyötään.

2.2 Vaalilaki

Parlamentaarisen vaalityöryhmän asettamispäätöksen mukaan työryhmän tehtävänä oli selvittää, miten voitaisiin uudistaa ehdokkaiden asettamista vaaleissa koskevia määräyksiä mahdollistamaan nykyistä monipuolisemmin erilaiset demokraattiset päätöksentekotavat siten kuin puolueen säännöissä tarkemmin määrätään. Työryhmän keskustelussa ehdokkaiden asettamista koskevien käytäntöjen uudistamisesta päällimmäisenä nousi esiin tarve joustavoittaa jäsenäänestystä koskevia sääntöjä eduskuntavaaleissa ja antaa puolueiden säännöille puolueen ehdokkaiden asettamisessa suurempi painoarvo. Työryhmä ehdotti vaalilakia muutettavaksi siten, että jäsenäänestyksen pakollisuudesta eduskuntavaaleissa luovuttaisiin.

Työryhmän enemmistö esitti jäsenäänestysten pakollisuuden poistamista eduskuntavaalien ehdokasasettelussa, mutta lausui, että jäsenistön kansanvaltaiset vaikutusmahdollisuudet tulee puolueen säännöissä muutoin turvata.

2.3 Eurooppalaisen kansalaisaloitteen kannattamisen ikäraja

Parlamentaarinen vaalityöryhmä totesi loppuraportissaan, että kansalaisaloitteen käyttöönotto on ollut onnistunut demokraattinen innovaatio, mutta myös uutta aloitemuotoa olisi syytä sel-

vittää. Työryhmä pohti kysymystä sen varmistamiseksi, että aloite ei raukea vaalikauden vaihtuessa ja että muutoseikat eivät estä aloitteen sisällön toteuttamista. Työryhmän mukaan asiaa on syytä tarkastella seuraavan perustuslakiuudistuksen yhteydessä. Lisäksi työryhmä teki linjauksen eurooppalaisen kansalaisaloitteen kannattamisen ikärajan laskemisesta 16 vuoteen Suomen osalta. Tämä linjaus on sellaisenaan otettu myös pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelmaan.

Kansalaisaloitteesta valtiollisella tasolla säädetään perustuslain 53 §:ssä ja kansalaisaloitelaisissa (12/2012, HE 46/2011 vp). Kansalaisaloitelaki on ollut voimassa 1.3.2012 alkaen, ja sitä on muutettu 1.6.2019 voimaan tulleella lailla (laki kansalaisaloitelain muuttamisesta, 436/2019, HE 251/2018 vp) sekä toisen kerran 1.1.2020 voimaan tulleella lailla (1276/2019, HE 57/2019). Eurooppalaisesta kansalaisaloitteesta säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2019/788 (tästä eteenpäin asetus 2019/788). Lisäksi asetusta 2019/788 täydentävänä säätelynä kansalaisaloitelain 1 § 2 momentissa todetaan, että eurooppalaisen kansalaisaloitteen tekemisestä säädetään asetuksessa 2019/788 sekä kansalaisaloitelain 10 ja 15 §:ssä. Edellä mainituissa pykälissä ei käsitellä aloitteen ikärajaa tai allekirjoitusoikeutta. Eurooppalaisesta kansalaisaloitteesta ja oikeudesta aloitteen allekirjoittamiseen ei täten säädetä nykyisellään erikseen Suomen kansallisessa lainsäädännössä, vaan eurooppalaisen kansalaisaloitteen ikäraja Suomessa perustuu asetukseen 2019/788.

Asetuksen 2019/788 1 luvun 2 artiklan 1 kohdassa määritellään eurooppalaisen kansalaisaloitteen tukemiseen oikeutetut ryhmät. Tämän 2 artiklan 1 kohdan 1 momentin mukaan jokainen EU-kansalainen, joka ikänsä puolesta on äänioikeutettu Euroopan parlamentin vaaleissa, on oikeutettu tukemaan aloitetta allekirjoittamalla tuenilmauksen asetuksessa mainitulla tavalla. Lisäksi 1 kohdan 2 momentissa säädetään, että jäsenvaltiot voivat asettaa aloitteen tukemiseen oikeuttavaksi vähimmäisiäksi 16 vuotta niiden kansallisen lainsäädännön sen salliessa. Jäsenvaltion on tällöin ilmoitettava asiasta komissiolle.

Asetuksen valmisteluasiakirjoissa ilmenee, että komission alkuperäisessä asetusehdotuksessa 1 luvun 2 artikla antaa oikeuden tukea eurooppalaista kansalaisaloitetta allekirjoittamalla jokaiselle 16 vuotta täyttäneelle unionin kansalaiselle. Komissio perusteli alennettua ikärajaa sen myönteisellä vaikutuksella nuorten osallistumismahdollisuuksiin ja tietoisuuteen EU:sta. Komissio toteaa kansalaisaloitteen olevan ei-sitova vaikuttamistapa, jonka voi nähdä sopivana osallistumiskeinona myös nuorille, jotka eivät vielä ole äänioikeutettuja. Suomessa valtioneuvosto on ottanut ehdotukseen kantaa U-kirjelmässä (U 57/2017 vp), minkä lisäksi perustuslakivaliokunta on antanut siitä lausunnon (PeVL 54/2017 vp). Valtioneuvosto ja perustuslakivaliokunta eivät nähneet estettä ikärajan laskemiselle, vaikka Suomen kannaksi lopulta muodostui ensisijaisesti äänioikeuteen sidottu osallistumisoikeus.

Asetuksen 5 artiklan mukaisesti aloitteen valmistelijana ja hallinnoijana on oltava vähintään seitsemästä luonnollisesta henkilöstä koostuva järjestäjär ryhmä. Aloitteen rekisteröintijankohdantana järjestäjär ryhmän jäsenten on oltava unionin kansalaisia, jotka ovat ikänsä puolesta oikeutettuja äänestämään Euroopan parlamentin vaaleissa, ja ryhmään on kuuluttava vähintään seitsemässä eri jäsenvaltiossa asuvia henkilöitä. Näin ollen järjestäjär ryhmän ikärajan osalta ei ole mahdollisuutta käyttää vastaavaa kansallista harkintaa poiketa Euroopan parlamentin vaalien äänestysikärajasta kuin aloitteen tukijoiden ikärajan osalta.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on

- 1) lisätä vaali- ja puoluerahoituksen avoimuutta ja läpinäkyvyyttä täsmentämällä nykyistä sääntelyä;
- 2) joustavoittaa puolueiden ehdokasasettelun toteuttamista eduskuntavaaleissa siten, että pakollisesta jäsenäänestyksestä luovuttaisiin ja ehdokasasettelun kansanvaltaisuudesta huolehdittaisiin puolueen säännöissä;
- 3) tehdä vaalilakiin eräitä teknisluonteisia täsmennyksiä
- 4) lisätä erityisesti nuorten kiinnostusta eurooppalaista kansalaisaloitetta kohtaan ja siten lisätä heidän osallisuuttaan ja osallistumismahdollisuuksiaan yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Vaali- ja puoluerahoitusta koskevat ehdotukset

4.1.1 Lainanantajien nimien julkistaminen

Esityksessä ehdotetaan, että vaalikampanjalle 1500 euron (kuntavaaleissa 800 euron) ja sitä suuremman lainan antaneiden nimi tulisi julkistaa. Mikäli lainanantaja olisi luottolaitos, riittäisi tieto, että kyseessä on luottolaitoksen myöntämä laina.

Vaalirahoituslain 6 §:ssä on säädetty vaalirahoitusilmoituksessa julkistettavista tiedoista. Pykälän 1 momentissa on säädetty siitä, milloin yksittäinen tuki ja sen antaja on ilmoitettava. Julkiseksi tulon raja on 800 euroa kuntavaaleissa ja 1500 euroa muissa vaaleissa. Sen sijaan vaalikampanjalle *lainaa* antanutta tahoa ei tällä hetkellä ole lain mukaan velvollisuutta julkistaa, vaikka laina olisi huomattava.

Koska lainaan ei liity määrää tai antajaa koskevia rajoituksia, lainan avulla voidaan kiertää tuen antajan nimen julkistamista ja muita rajoituksia. Tämä on käytännössä mahdollistanut merkittävien rahoittajien piilottamisen julkisuudelta. Valvontakäytännössä on myös ainakin kerran havaittu tilanne, jossa ilmoitusvelvollinen myöhemmin muutti ilmoitustaan siten, että alun perin tukena ilmoitetussa suorituksessa olikin lopulta kyse lainasta, jolloin tuen antaja ei enää ollut julkinen tieto.

Laina voidaan lopulta antaa anteeksi jopa kokonaan ilman ilmoitusvelvollisuutta, jos se tehdään vasta vaalikauden päättymisen jälkeen. Kampanjalle lainaa antaneiden tahojen nimien julkistaminen vähintäänkin suurempien summien osalta lisäisi vaalirahoituksen läpinäkyvyyttä. Samalla poistuisi myös motiivi muuttaa tukia lainoiksi rahan antajan nimen vetämiseksi pois julkisuudesta. Ilmoitusvelvollisuuden tarkoituksena on tuoda julkisuuteen sellaiset lainanantajat, joiden kohdalla on mahdollista ajatella syntyvän sidonnaisuuksia.

Vaalityöryhmän keskusteluissa nostettiin esiin lain muutoksen tarve, koska nykyinen käytäntö mahdollistaa vaalirahoituksen piilottamisen lainana ja tuet ovat käännettävissä lainaksi jälkikäteen. Muutosta pidettiin avoimuutta lisäävänä. Lainaan tai muuhun tukeen tulisi suhtautua samalla tavalla riippumatta siitä, onko se sanottu lainaksi vai lahjoitukseksi. Samoin huomionarvoisena asiana tuotiin esiin ero markkinalähtöisen lainan ja tukimuotoisen lainan välillä, mistä syystä lainvalmistelussa olisi tarkoituksenmukaista selvittää, tulisiko lainanantajien ja tuenantajien olla samalla viivalla.

Vaalityöryhmä esitti, että lainan julkistamisen raja voisi olla sama kuin vaalituen julkistamisen raja. Rahalaitosten myöntämät lainat tulisi ilmoittaa, mutta ilmoituksessa ei tarvitsi täsmentää, mikä rahalaitos on myöntänyt lainan.

4.1.2 Kampanjan kulut ylittävä vaalirahoitus

Esityksessä ehdotetaan, että vaalirahoituksen ylittäessä vaalikampanjan kulut, myös ylijäävä vaalirahoitus tulisi ilmoittaa sekä lisäksi se, siirtyykö ylijäävä vaalirahoitus ehdokkaan omaan varoihin vai ehdokkaan tukiryhmän tai muun yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön varoihin.

Tarkastuskäytännössään valtiontalouden tarkastusvirasto on kokenut ongelmalliseksi sen, ettei laissa selvästi todeta, voiko vaalirahoitus ylittää kampanjan kulut ja pitänyt tarpeellisenä selkiyttää sitä, onko vaalikampanjan kulut ylittävä rahoitus vaalirahoitusta ja sellaisenaan ilmoitusvelvollisuuden alaiasta.

Vaalityöryhmä esitti, että lain sanamuotoa selkiytettäisiin siten, että siitä kävisi selvästi ilmi, että vaalirahoitus voi ylittää kampanjan kulut ja että kampanjan kulut ylittäväkin tuki tulisi ilmoittaa vaalirahoitusilmoituksessa. Jos kulut ovat pienemmät kuin vaalirahoitus, yli jäävä summa voisi esimerkiksi siirtyä ehdokkaan varoiksi tai jäädä tukiryhmälle tai muulle yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivalle yhteisölle.

4.1.3 Puoluelain luettelo asioista, joita ei pidetä tukena

Esityksessä ehdotetaan, että puoluelain luetteloon asioista, joita ei pidetä tukena, lisättäisiin luottamushenkilömaksut sekä Euroopan unionin toimielinten ja muiden vastaavien kansainvälisten järjestöjen talousarvioon perustuvat suoritukset.

Ehdotus perustuu eduskunnan tarkastusvaliokunnan mietinnössä TrVM 1/2018 ehdotettuun. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskäytännössä on havaittu, että useilla puolueilla on vakiintuneena tapana kerätä luottamustoimiin valittujen henkilöiden kokouspalkkioista niin sanottuja luottamushenkilömaksuja tai kansanedustajamaksuja. Voimassa olevan lain sanamuodon ja sen perustelujen valossa luottamushenkilömaksujen asema ei ole selvä. Pykälän sanamuodon mukaiset tavanomaiseen järjestötoimintaan kuuluvat suoritukset voi tarkastusviraston mukaan hyvin ymmärtää niin, että niillä tarkoitettaisiin niin yleisiä ja tavanomaisia suorituksia, että niitä esiintyy kaikenlaisessa järjestötoiminnassa eikä vain puolueissa ja puolueyhdistyksissä. Näin ajateltuna luottamushenkilömaksu ei olisi tavanomaiseen järjestötoimintaan kuuluva suoritus vaan pikemminkin tukea puolueelle.

Myös vaalityöryhmä tuki ajatusta, että puoluelain luetteloon asioista, joita ei pidetä puolueelle annettuna tukena, lisättäisiin myös EU-instituutioiden ja muiden vastaavien kansainvälisten järjestöjen talousarvioon perustuvat tavanomaiset suoritukset, kuten matkakulujen korvaukset. Tarkastusviraston valvontakäytännössä on toistuvasti havaittu tilanteita, joissa puolueiden jäseniä on käynyt esimerkiksi EU-instituutioissa tai Pohjoismaiden neuvostossa, ja puolue on saanut näiden instituutioiden sääntöjen mukaisia korvauksia matkakuluista. Erät täyttävät puolueelle annetun tuen määritelmän ja ulkomailta tulevana ne olisivat kiellettyä tukea. Aiemmat tarkastusvaliokunnan esiin ottamat tilanteet ovat liittyneet ennen muuta avustuksiin, joita on myönnetty kustannusperusteisesti menojen korvaamiseen. Työryhmän mukaan tarkoituksena lainmuutoksissa ei ole ollut sulkea pois tämänkaltaisia suorituksia, vaan niiden voitaisiin katsoa olevan tavanomaiseen järjestötoimintaan kuuluvia käyvän arvon mukaisia suorituksia. Vaalityöryhmä katsoi, että valtioiden välisten kansainvälisten järjestöjen talousarviosta maksettua avustusta matka- ym. kuluihin ei tulisi pitää kiellettyä tukena.

4.1.4 Ajantasainen ilmoitus otetuista lainoista

Esityksessä ehdotetaan, että myös otetuista lainoista tulisi tehdä ajantasainen ilmoitus valtiontalouden tarkastusvirastolle samalla tavoin kuin saadusta tuesta tehdään ajantasainen ilmoitus puoluelain 8 c §:n mukaisesti. Muutoksella luotaisiin myös lainoille samanlainen läpinäkyvyys mitä tukien osalta on voimassa olevassa lainsäädännössä.

Lainat muodostavat voimassa olevan lainsäädännön puitteissa mahdollisuuden kiertää tuen antajan nimen julkistamisen ja muut rajoitukset. Lainojen avulla on ollut mahdollista piilottaa merkittäviä rahoittajia julkisuudelta. Näin ollen puoluelain osalta sääntelyn tulisi koskea myös puolueen vaalikampanja-ajan ulkopuolella tapahtuvaa pysyväisluontoisen toiminnan rahoittamista lainoilla.

Vaalityöryhmässä käydyissä keskusteluissa tuotiin esiin eroavuudet markkinalähtöisen lainan ja tuen välillä, jonka johdosta lainvalmistelussa olisi tarkoituksenmukaista selvittää, tulisiko lainantantajien ja tuenantajien olla samalla viivalla.

4.1.5 Valtionavustuksen siirtomahdollisuus

Esityksessä ehdotetaan, että puolueen valtionavustuksesta (puoluetuesta) osa voidaan osoittaa avustuksen käyttötarkoitusta toteuttavan muun yhteisön tai säätiön toiminnan tukemiseen.

Valtioneuvoston kanslian vaalityöryhmälle tekemän ehdotuksen mukaan puoluelain 9 §:n 1 momenttiin tehtäisiin lisäys, jonka mukaan puolue voisi siirtää osan avustuksesta sen käyttötarkoitusta toteuttavan muun yhteisön tai säätiön toiminnan tukemiseen. Voimassa olevan lain mukaan puolueen avustuksesta osa voidaan osoittaa ainoastaan muun yhdistyksen toiminnan tukemiseen.

Vaalityöryhmä käsitteli puoluelain 9 §:n muuttamista siten, että siinä yksiselitteisesti todettaisiin, voiko valtionavustusta siirtää osakeyhtiölle tai säätiölle. Sen mukaan puolue voisi siirtää osan avustuksesta sen käyttötarkoitusta toteuttavan muun yhteisön tai säätiön toiminnan tukemiseen. Lisäyksellä mahdollistettaisiin nimenomaisesti se, että puolueet voisivat jatkossakin siirtää osan saamastaan avustuksesta vakiintuneen käytännön mukaisesti esimerkiksi puolueen lehteä julkaisevalle osakeyhtiölle.

Puolueen mahdollisuus siirtää osa avustuksestaan sen käyttötarkoitusta toteuttavalle muulle yhteisölle tai säätiölle kattaisi yhdistysten lisäksi myös muita oikeushenkilöitä. Yhteisöjä ovat esimerkiksi osakeyhtiöt, yhdistykset ja osuuskunnat. Näiden lisäksi puolue voisi siirtää osan avustuksesta myös säätiölle.

Yhteisöjen ja säätiöiden joukkoa rajattaisiin säännöksessä edellyttämällä, että yhteisön tai säätiön, jolle osa tuesta osoitetaan, tulee toteuttaa avustuksen käyttötarkoitusta.

Lisäksi puoluelain 9 §:n 5 momenttia ehdotetaan selvennettäväksi maininnalla, että valtionavustuksia (688/2001) yleislakina sovelletaan myös puoluelaissa tarkoitetun avustuksen osoittamiseen ja siirtämiseen. Ehdotettu lisäys puoluelakiin selventäisi voimassa olevaa säännöstä eikä sen tarkoituksena olisi muuttaa vallitsevaa oikeustilaa.

4.1.6 Tilinpäätösasiakirjoja koskevat muutostarpeet

Esityksessä ehdotetaan, että puoluelakiin lisättäisiin määräykset toiminnantarkastukseen liittyvien asiakirjojen toimittamisesta sekä säädös siitä, että tilinpäätösasiakirjat olisi toimitettava, vaikka puolue olisi ollut puolerekisterissä vain osan tilikaudesta.

Puoluelain 9 d §:ssä säädetään niistä tilinpäätökseen ja tilintarkastukseen liittyvistä asiakirjoista, joita puolueen, avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen ja lähiyhteisöksi ilmoitetun yhteisön tai säätiön täytyy toimittaa. Pykälän 1 momentissa on säädetty niistä asiakirjoista, jotka puolue toimittaa tarkastusvirastolle, ja niistä asiakirjoista, jotka avustuspäätöksessä mainittu yhdistys toimittaa puolestaan puolueelle.

Pykälän 2 momentissa on säädetty niistä asiakirjoista, jotka puolueen lähiyhteisöksi ilmoitettu yhteisö tai säätiö toimittaa tarkastusvirastolle. Kaikkien edellä mainittujen tahojen toimitettavaksi määrättyjen asiakirjojen luetteloissa mainitaan tilintarkastuskertomus, mutta ei toiminnantarkastuskertomusta. Kyseisten puoluelain pykälien säätämisen jälkeen muun muassa yhdistyslakia ja tilintarkastuslakia on muutettu siten, että osalla yhteisöistä voi olla tilintarkastajan sijasta toiminnantarkastaja tai tilintarkastajan ohella toisena tarkastajana toiminnantarkastaja.

Tarkastusviraston tarkastustoiminnassa on huomattu, että lain säännös tilinpäätösasiakirjojen toimittamisesta silloin, kun puolue on ollut puolerekisterissä vain osan tilikaudesta, ei ole yksiselitteinen.

Vaalityöryhmä kannatti kirjanpito- ja tilintarkastuslainsäädännön muutoksista johtuvien päivitystarpeiden tekemistä puoluelakiin sekä esitti lain selkeyttämistä siltä osin kuin se koskee puolerekisteristä kesken tilikauden poistetun yhdistyksen velvollisuutta toimittaa tarkastusvirastolle tilinpäätösasiakirjoja.

4.2 Vaalilain muutokset

Jäsenäänestys puolueiden ehdokasasettelussa

Esityksessä edotetaan, että puolueiden ehdokasasetteluun eduskuntavaaleissa liittyvä pakollinen jäsenäänestys poistettaisiin. Jäsenäänestys olisi edelleen pääsääntö, mutta puolue voisi säännöissään huolehtia ehdokasasettelun kansanvaltaisista vaikutusmahdollisuuksista muillakin tavoin.

Vaalilain nykyiset säännökset 112-118 §:ssä ovat historiallisen kehityksen tulosta ja ovat olemassa kansanvaltaisten periaatteiden noudattamiseksi ehdokasasettelussa. Säännösten mukainen lähtökohta on, että ehdokkaiden asettamista varten puolueen on toimitettava vaalipiirissä salainen ja yhtäläiseen äänioikeuteen perustuva jäsenäänestys. Jäsenäänestys ei kuitenkaan ole pakollinen, jos siihen on nimetty enintään niin monta henkilöä kuin puolueella on oikeus asettaa ehdokkaita vaalipiirissä. Jäsenäänestys on toimitettava puolueen sääntöjen mukaisesti tai, jos puolueen säännöissä ei ole näitä määräyksiä, vaalilain 114-118 §:iä noudattaen.

Vaalityöryhmän tehtävänä oli selvittää, miten voitaisiin uudistaa ehdokkaiden asettamista vaaleissa koskevia määräyksiä mahdollistamaan nykyistä monipuolisemmin erilaiset demokraattiset päätöksentekotavat siten kuin puolueen säännöissä tarkemmin määrätään. Työryhmän keskustelussa ehdokkaiden asettamista koskevien käytäntöjen uudistamisesta päällimmäisenä nousi esiin tarve joustavoittaa jäsenäänestystä koskevia sääntöjä ja antaa puolueiden säännöille puolueen ehdokkaiden asettamisessa nykyistä suurempi painoarvo.

Sääntelyn väljentämistä edustuksellisuuden suuntaan puoltaisi se, että vastaavaa jäsenäänestystä edellyttävää sääntelyä ei ole muissa vaalityypeissä. Joka tapauksessa puoluelain 2 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan puolueen sääntöjen tulee turvata kansanvaltaisten periaatteiden noudattaminen yhdistyksen päätöksenteossa ja toiminnassa.

Vaalityöryhmän enemmistö katsoi, että jäsenistön kansanvaltaiset vaikutusmahdollisuudet vaaleissa voidaan turvata, vaikka jäsenäänestysten pakollisuus poistettaisiin. Jatkossakin jäsenäänestyksen olisi tarkoitus pysyä pääsääntönä, minkä vuoksi vaalilain 113–118 §:iin jätettäisiin säännökset jäsenäänestyksessä noudatettavasta menettelystä. Sääntely ei edelleenkään olisi pakottavaa, joten siitä voitaisiin poiketa puolueen säännöissä. Oikeusministeriö kävisi läpi puoluetta rekisteröidessään tai puolueen sääntömuutoksen hyväksyessään, että ehdokasasettelua koskevat säännöt turvaavat kansanvaltaisuuden puolueen päätöksenteossa.

Muut vaalilakiin ehdotettavat muutokset

Vaalilain 11 § 3 momentin mukaan Uudenmaan vaalipiirilautakunta kokoontuu Helsingissä. Nyttemmin on ilmennyt, että Uudenmaan vaalipiirilautakunnan työskentelyä voisi tehostaa se, jos lautakunnalla olisi mahdollisuus harkita kokouspaikakseen, erityisesti ääntenlaskennan osalta, muitakin Uudenmaan maakunnan kaupunkeja. Tästä syystä ehdotetaan, että pykälän 3 momentti kumottaisiin, minkä seurauksena kukin vaalipiirilautakunta päättäisi itse siitä, missä kaupungissa tai kunnassa se kokoontuu. On oletettavaa, että Uudenmaan vaalipiirilautakuntaa mahdollisesti lukuun ottamatta muut vaalipiirilautakunnat kokoontuisivat edelleen nykyisillä, jo vakiintuneilla kokouspaikoillaan. Koska säännös kokouskaupungeista poistuisi, ehdotetaan pykälän 1 momenttia muutettavaksi siten, että kullekin aluehallintovirastolle olisi selvää, minkä vaalipiirilautakunnan tai mitkä vaalipiirilautakunnat sen tulisi asettaa.

Vaalilain 16 §:n 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että myös vaalitoimikunta voisi tarvittaessa ottaa avustavaa henkilöstöä äänioikeusrekisterin käyttämistä varten vastaavalla tavalla kuin vaalilautakunta nyt voi toimia vaalipäivän äänestyksessä. Näin mahdollistettaisiin äänioikeusrekisterin käyttö laitosäänestyksissä.

Vaalilain 29 §:n 1 momenttia ehdotetaan teknisenä muutoksena muutettavaksi siten, että äänioikeusrekisterin käyttö olisi jatkossa mahdollista myös ulkomaan ennakoäänestyspaikoissa, poistamalla sana kotimaassa.

Vaalilain 42 §:n 1 momenttia ehdotetaan muutettavan siten, että siitä poistetaan ensimmäinen lause tarpeettomana. Kyseinen lause on jäänyt poistamatta vuoden 2010 lainmuutoksen (21.5.2010/431) yhteydessä. Presidentinvaalin ehdokkaita ei ole enää tarpeen ilmoittaa tiedonannolla oikeusministeriölle.

Vaalilain 53 §:n 1 momenttia ehdotetaan täsmennettäväksi nykytilaa siten, että oikeusministeriö toimittaisi ennakoäänestysasiakirjoja ja lomakkeita äänestäjistä pidettäviä luetteloja varten kuntien keskusvaalilautakunnille edelleen toimittaviksi kotimaan ennakoäänestyspaikkojen vaalitoimitsijoille, kotiaäänestyksen vaalitoimitsijoille sekä vaalitoimikunnille.

Vaalilain 99 §:n otsikkoa ja 2 momenttia ehdotetaan muutettavan siten, että otsikko paremmin vastaisi pykälän sisältöä ja täsmennettäisiin, mitä paperisia asiakirjoja vaalipiirilautakunta luovuttaisi säilytettäväksi aluehallintovirastolle.

Lisäksi pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin vaalipiirilautakunnan pöytäkirjojen ja liitteiden säilyttämisestä pysyvästi oikeusministeriön määräysten mukaisesti.

Vaalilain 143 § 4 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että pykälään virheellisesti jäänyt 40. päivä korjataan 47. päiväksi.

Vaalilain 143 l §:n 3 momentin 2 kohdan suomenkieliseen sanamuotoon epähuomiossa jäänyt virhe ehdotetaan korjattavaksi: aluevaalilautakunta antaisi aluevaalien tuloksen tiedoksi aluevaltuustolle, ei maakuntavaltuustolle, kuten säännöksessä nyt lukee. Ruotsinkieliseen sanamuotoon tehdään vähäinen kielellinen muutos.

Vaalilain 185 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jolla selkiytettäisiin 1 momentin mukaisen rikosoikeudellista virkavastuuta koskevien säännösten koskevan myös vaalipiirilautakunnan, aluevaalilautakunnan ja kunnan keskusvaalilautakunnan ottamaa henkilöstöä.

4.3 Kansalaisaloitelakia koskeva ehdotus

Esityksessä ehdotetaan eurooppalaisen kansalaisaloitteen Suomen kansalaisten antamien tuenilmausten allekirjoittamisen alaikärajan laskemista nykyisestä 18 vuodesta 16 vuoteen nuorten poliittisten vaikuttamismahdollisuuksien lisäämiseksi. Euroopan komissio on katsonut kansalaisaloitteen matalamman ikärajan vaikuttavan myönteisesti nuorten osallistumismahdollisuuksiin ja tietoisuuteen Euroopan unionista. Komissio toteaa kansalaisaloitteen olevan ei-sitova vaikuttamistapa, jonka voi nähdä sopivana osallistumiskeinona myös nuorille, jotka eivät vielä ole äänioikeutettuja. Eurooppalaisten kansalaisaloitteiden kannattamisen ikärajan laskeminen Suomen osalta tukisi myös Kansallisen demokratiaohjelma 2025 mukaisia tavoitteita nuorten yhteiskunnallisen osallisuuden vahvistamisesta.

Parlamentaarisisessa vaalityöryhmässä käydyissä keskusteluissa todettiin, että kiinnostus yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen syntyy jo ennen täysi-ikäisyyttä ja se tulisi ottaa huomioon myös edustuksellisessa demokratiassa. Kansalaisaloitetta pidettiin onnistuneena demokratiainnovaationa. Ikärajojen ei tarvitsisi olla samat kansalaisaloitteessa ja äänioikeudessa. Aloiteoikeuden katsottiin auttavan kiinnostumaan poliittisesta vaikuttamisesta. Vaalityöryhmän enemmistö kannatti nyt ehdotettavaa ikärajan laskemista.

4.4 Pääasialliset vaikutukset

4.4.1 Taloudelliset vaikutukset

Ehdotettavilla muutoksilla ei olisi itsenäisiä taloudellisia vaikutuksia.

4.4.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Ehdotetut muutokset lisäävät vaali- ja puolerahoitusvalvonnan läpinäkyvyyttä. Uudistukset ovat tärkeitä avoimuuden ja demokraattisen yhteiskunnan kannalta.

Vaalilain muutoksella mahdollistettaisiin nykyistä monipuolisemmin erilaiset demokraattiset päätöksentekotavat ehdokkaiden asettamiseen vaaleissa siten kuin puolueen säännöissä tarkemmin määrättäisiin.

Kansalaisaloitteen muutoksen myötä parannettaisiin nuorten osallistumismahdollisuuksia ja tietoisuutta Euroopan unionista.

5 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Kansalaisaloite

Euroopan unionissa on tällä hetkellä neljä jäsenmaata, joiden alaikäraja eurooppalaiselle kansalaisaloitteelle on alle 18 vuotta. Virossa, Maltalla ja Itävallassa alaikäraja on 16, Kreikassa 17. Maltan, Itävallan ja Kreikan tapauksessa kyse on asetuksen 2019/788 1 luvun 2 artiklan 1 kohdan 1 momentin mukaisesti määrätystä ikärajusta, sillä maat noudattavat samaa alaikärajaa myös Euroopan parlamentin vaaleissa.

Viro on toistaiseksi unionin jäsenmaista ainoa, joka on asettanut 16 vuoden ikärajan eurooppalaiselle kansalaisaloitteelle asetuksen 2019/788 1 luvun 2 artiklan 1 kohdan 2 momentin mukaisesti. ikäraja ei pohjautu äänestysikärajaan, sillä vaikka Viron kunnallisvaalien äänestysikäraja on 16 vuotta, on ikäraja Euroopan parlamentin vaaleissa 18 vuotta. Eurooppalaisen kansalaisaloitteen ikärajava määrätään Viron kansallisessa lainsäädännössä laissa asetuksen 2019/788 täytäntöönpanosta. Edellä mainitun lain luonnoksen perusteluissa (seletuskiri) mainitaan useita perusteita eurooppalaisen kansalaisaloitteen ikärajan laskemiseksi 16 vuoteen. Viron kansallisen tason kansalaisaloitteen (kollektiivne pöördumine) alaikäraja on vuodesta 2014 ollut 16 vuotta. Viron hallitus ja parlamentti on ottanut kannakseen 16-vuotiaiden ja sitä vanhempien nuorten osallistumisen tukemisen muun muassa kansalaisaloitteiden avulla. Kansalaisaloitteiden todetaan lisäävän nuorten osallistumismahdollisuuksia, mikä lisää nuorten aktiivista kansalaisuutta.

6 Lausuntopalaute

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki ehdokkaan vaalirahoituksesta

6 §. *Vaalirahoitusilmoituksen pääasiallinen sisältö.* Voimassa olevan lain 6 § jaettaisiin kahdeksi pykäläksi 6 § ja 6 a §. Tässä muutettavaksi ehdotettavassa 6 §:ssä säädettäisiin siitä, mitä yleisiä tietoja vaalirahoitusilmoitukseen merkitään (voimassa olevan pykälän 1, 5 ja 6 momentit). Voimassa olevan pykälän 2, 3 ja 4 momentit osin muutettuina siirrettäisiin uuteen 6 a §:ään.

Pykälän 1 momentin 4 kohdassa muutettaisiin sanajärjestyistä ja samalla siitä poistettaisiin mukaan luettuna –muotoinen lauserakenne.

Pykälän 1 momentin 5 kohdassa sana ilmoitusvelvollinen muutettaisiin sanaksi ehdokas. Pykälän 2 momentissa puolestaan sana ehdokas muutettaisiin sanaksi ilmoitusvelvollinen.

6 a §. *Vaalirahoitusilmoituksen erityinen sisältö.* Lakiin lisättäisiin uusi pykälä, jossa säädettäisiin vaalirahoitusilmoituksen erityisestä sisällöstä. Pykälän sisältö vastaisi lähtökohtaisesti nykyisen 6 §:n 2-4 momentteja.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin samalla tavalla, mitä voimassa olevan lain 6 §:n 2 momentissa säädetään eli, miten kukin yksittäinen tuki ja sen antaja on ilmoitettava erikseen, jos kuntavaaleissa tuen arvo on vähintään 800 euroa tai muissa vaaleissa vähintään 1500 euroa. Momentin alkuun lisättäisiin sana vaalirahoitusilmoituksessa.

Pykälä 2 momentissa säädettäisiin samalla tavalla kuin nykyisen lain 6 §:n 4 momentissa, ettei yksityishenkilön nimeä saa ilmoittaa ilman hänen nimenomaista suostumustaan, jos hänen antamansa tuen arvo on pienempi kuin 1 momentissa mainittu rahamäärä.

Pykälän 3 momentissa uutena asiana säädettäisiin siitä, että vaalikampanjalle 1500 euron (kuntavaaleissa 800 euron) ja sitä suuremman lainan antaneiden nimi tulisi julkistaa. Mikäli lainantaja olisi luottolaitos, riittäisi tieto, että kyseessä on luottolaitoksen myöntämä laina eli ilmoituksessa ei tarvitsi täsmentää, mikä luottolaitos on myöntänyt lainan. Voimassa olevan sääntelyn mukainen vaatimus ilmoittaa lainan takaisinmaksusuunnitelma, säilytettäisiin momentissa.

Pykälän 4 momentissa uutena asiana säädettäisiin siitä, että vaalikampanjan kulut ylittävä vaalirahoitus tulee myös ilmoittaa ja lisäksi tulee ilmoittaa se, siirtyykö ylijäävä vaalirahoitus ehdokkaan omiin varoihin vai ehdokkaan tukiryhmän tai muun yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön varoihin. Ylijäävän vaalirahoituksen siirtyessä joko ehdokkaan omiin varoihin tai tukiryhmän tai yhteisön varoihin tulee ottaa huomioon myös mahdolliset erilaiset veroseuraamukset sekä verohallinnon ohjeistukset.

Luottolaitoksella tässä tarkoitetaan luottolaitostoiminnasta annetun lain (610/2014) 1 luvun 7 §:n mukaisesti yritystä, jolla on kyseisen lain 4 luvun mukainen toimilupa luottolaitostoimintaan. Luottolaitos voi olla talletuspankki tai luottoyhteisö.

7.2 Puoluelaki

8 §. *Tuki puolueelle ja puolueyhdistykselle.* Pykälän 3 momentin luetteloa täsmennettäisiin siten, ettei puolueelle tai puolueyhdistykselle annettuna tukena pidettäisi puolueelle tai puolueyhdistykselle suoritettavia luottamushenkilömaksuja. Samoin ei tukena pidettävien luetteloon lisättäisiin Euroopan unionin toimielinten sekä vastaavien kansainvälisten järjestöjen myöntämiä ja niiden talousarvioihin perustuvia suorituksia. Tällaisia olisivat tavanomaiset käyvän arvon mukaiset suoritukset, kuten matkakulujen korvaukset, joita ei makseta puolueelle tukena vaalikampanjointiin. Euroopan unionia vastaavia kansainvälisiä järjestöjä voivat olla esimerkiksi Yhdistyneiden kansakuntien alaiset järjestöt, eikä ole tarkoituksena, että kiellettyä tukea tai ilmoitusvelvollisuutta koskevia sääntöjä voisi kiertää maksamalla tukisuorituksia kansainvälisen järjestön nimissä.

Useilla puolueilla on vakiintuneena tapana kerätä luottamustoimiin valittujen henkilöiden kokouspalkkioista niin sanottuja luottamushenkilömaksuja tai kansanedustajamaksuja. Luottamushenkilömaksu ei selkeästi sisälly tavanomaiseen järjestötoimintaan kuuluvaksi suoritukseksi, joten nämä tavanomaiset maksut olisi tarpeen rajata laissa ei tueksi katsottaviksi maksuiksi.

8 c §. *Ajantasainen ilmoitus tuesta.* Pykälän otsikkoa muutettaisiin, koska säädettäisiin erillinen 8 d § lainoja koskevasta ilmoituksesta, joten tässä 8 c §:ssä säädettäisiin saatua *tukea* koskevan ajantasaisen ilmoituksen tekemisestä. Pykälän 1 momentista poistettaisiin suluissa oleva määritelmä ajantasainen ilmoitus, koska jatkossa ajantasainen ilmoitus voisi tarkoittaa sekä ilmoitusta tuesta että ilmoitusta lainasta.

8 d §. *Ajantasainen ilmoitus otetuista lainoista.* Lakiin lisättäisiin uusi pykälä, jossa säädettäisiin puolueen, puolueyhdistyksen ja puolueen lähiyhteisön ottamia lainoja koskevan ilmoituksen tekemisestä valtiontalouden tarkastusvirastolle. Lainoista ilmoitettaisiin, jos samalta lainantajalta saadun lainan määrä on vähintään 1500 euroa kalenterivuodessa. Samalla olisi ilmoitettava myös suunnitelma lainojen takaisinmaksusta.

9 §. Valtionavustus. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin määräys siitä, että puolueen avustuksesta osa voitaisiin osoittaa avustuksen käyttötarkoitusta toteuttavan muun yhteisön tai säätiön toiminnan tukemiseen.

Lisäyksen tarkoituksena olisi selkeyttää nykytilaa ja sillä mahdollistettaisiin nimenomaisesti se, että puolue voisi vakiintuneen käytännön mukaisesti siirtää osan avustuksestaan esimerkiksi puolueen lehteä julkaisevalle osakeyhtiölle. Muutos sisältäisi eri oikeushenkilötyypit kattavasti. Kuitenkin muun muassa perustuslain 124 §:n kannalta on tärkeää rajoittaa siirrot avustuksen käyttötarkoitusta toteuttaviin muihin yhteisöihin ja säätiöihin. Mikäli puolue esimerkiksi perustaisi uuden säätiön tai lehden, myös näille voitaisiin siirtää avustusta. Tuen saajia ei ole tarkoitus laajentaa, vaan tukea voitaisiin jatkossa myöntää samanlaisille tahoille kuin tähänkin asti.

Pykälän 5 momenttia ehdotetaan selvennettäväksi maininnalla, että valtionavustuslakia yleislakina sovelletaan myös puoluelaissa tarkoitettua avustuksen osoittamiseen ja siirtämiseen. Ehdotettu lisäys selventäisi voimassa olevaa momenttia, eikä sen tarkoituksena olisi muuttaa valitsevaa oikeustilaa.

9 a §. Kirjanpito. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin viittaus siihen, mitä yhdistyslaissa säädetään tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta.

9 b §. Ilmoitettavat tiedot vaalikampanjan kuluista ja rahoituksesta. Pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti, jossa säädettäisiin, että puolueen ja avustuspäätöksessä mainitun yhdistyksen tulisi erikseen ilmoittaa myös vaalikampanjan kulujen kattamiseksi ottamat lainat sekä samoin suunnitelma niiden takaisinmaksusta.

Lisäksi tulisi ilmoittaa myös lainanantaja, jos lainan on myöntänyt muu kuin luottolaitos ja jos lainan määrä on vähintään 1500 euroa.

9 d §. Tilinpäätösasiakirjojen toimittaminen. Pykälää muutettaisiin siten, että siinä huomioitaisiin kirjanpito- ja tilintarkastuslainsäädännön muutokset ja se mahdollisuus, että tilinpäätösasiakirjojen toimittamiseen velvoitetuilla voi olla tilintarkastajien ja tilinpäätösten ohella toiminnantarkastajia ja toiminnantarkastuskertomuksia. Koska puoluelaista ei seuraa velvoitetta toiminnantarkastajan nimeämiseen eikä kaikilla ilmoitusvelvollisilla ole toiminnantarkastajaa, velvollisuus toimittaa toiminnantarkastuskertomus rajattaisiin koskemaan niitä tapauksia, joissa toiminnantarkastaja on nimetty ja toiminnantarkastuskertomus laadittu.

Lisäksi pykälässä säädettäisiin, että asiakirjojen toimittamisvelvollisuus koskisi myös sellaista tilikautta, josta yhdistys on ollut vain osan merkittynä puolerekisteriin. Koska tilinpäätöksestä ei voi irrottaa muutaman kuukauden osuutta edellytettäisiin, että tilinpäätösasiakirjat olisi toimitettava myös koskien sellaista tilikautta, milloin puolue on rekisteröity puolerekisteriin tai poistettu puolerekisteristä.

9 e §. Valvonta. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin myös, että lain 9 §:n 1 momentissa tarkoitettu muu yhteisö tai säätiö olisivat jatkossa nekin tarkastusviraston suorittaman vaali- ja puolerahoitusvalvonnan kohteena. Näin valvottaisiin valtionavustuksen käyttöä.

9 f §. Ilmoitusrekisteri ja sen tietojen julkisuus. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin, että puolerahoituksen ilmoitusrekisteriin tallennetaan myös 8 d §:ssä tarkoitettuihin ilmoituksiin sisältyvät tiedot.

7.3 Vaalilaki

11 §. *Vaalipiirilautakunta.* Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että lautakunnan asettaisi se aluehallintovirasto, jonka alueeseen vaalipiiri tai suuri osa siitä maantieteellisesti kuuluu. Pykälän 3 momentti poistettaisiin.

16 §. *Vaalilautakunnan ja vaalitoimikunnan työskentely.* Pykälän 3 momenttia muutettaisiin siten, että myös vaalitoimikunta voi tarvittaessa ottaa avustavaa henkilöstöä äänioikeusrekisterin käyttämistä varten. Näin mahdollistettaisiin äänioikeusrekisterin käyttö laitosaänestyksissä.

29 §. *Äänioikeusrekisterin käyttö.* Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin tekninen muutos siten, että äänioikeusrekisterin käyttö on jatkossa mahdollista myös ulkomaan ennakoäänestyspaikoissa, poistamalla sanat kotimaassa ja olevan.

42 §. *Presidentinvaalin ehdokasluettelot.* Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että siitä poistetaan ensimmäinen lause tarpeettomana. Kyseinen lause on jäänyt poistamatta vuoden 2010 lainmuutoksen (21.5.2010/431) yhteydessä. Presidentinvaalin ehdokkaita ei ole enää tarpeen ilmoittaa tiedonannolla oikeusministeriölle.

53 §. *Asiakirjojen ja vaalileimasimien toimittaminen.* Pykälän 1 momenttia täsmennettäisiin nykytilaa vastaavaksi siten, että oikeusministeriö toimittaa ennakoäänestysasiakirjoja ja lomakkeita äänestäjistä pidettäviä luetteloja varten kuntien keskusvaalilautakunnille edelleen toimittaviksi kotimaan ennakoäänestyspaikkojen vaalitoimitsijoille, kotiaänestyksen vaalitoimitsijoille sekä vaalitoimikunnille.

99 §. *Asiakirjojen ja tarvikkeiden säilyttäminen.* Pykälän otsikkoa ja 2 momenttia ehdotetaan muutettavan siten, että otsikko paremmin vastaisi pykälän sisältöä ja että täsmennettäisiin ne paperiset asiakirjat, jotka vaalipiirilautakunta vaalien jälkeen toimittaisi säilytettäväksi aluehallintovirastolle. Pykälän uudeksi 3 momentiksi ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan vaalipiirilautakunnan pöytäkirjat säilytettäisiin oikeusministeriön määräämällä tavalla. Tämä tarkoittaisi käytännössä sitä, että ministeriö määräisi pöytäkirjat liitteineen säilytettäväksi pysyvästi sähköisessä muodossa vaalitietojärjestelmän sähköisessä arkistossa.

112 §. *Jäsenäänestys.* Pykälää muutettaisiin siten, siten, että jäsenäänestyksen pakollisuus poistetaan. Jatkossakin jäsenäänestyksen on tarkoitus pysyä pääsääntönä, minkä vuoksi 113 – 118 §:ään jätettäisiin säännökset jäsenäänestyksessä noudatettavasta menettelystä. Nämä säännökset eivät edelleenkään olisi pakottavia, joten niistä voitaisiin poiketa puolueen säännöissä. Sääntöjen tulisi kuitenkin turvata puolueen jäsenten kansanvaltaiset vaikuttamismahdollisuudet ehdokasasetteluun muilla tavoin.

Muutoksella joustavoitettaisiin jäsenäänestystä koskevia sääntöjä ja annettaisiin puolueiden säännöille ehdokkaiden asettamisessa suurempi painoarvo. Oikeusministeriö kävisi läpi puolueen päätöksenteon kansanvaltaisuuden turvautumisen sääntötarkastuksessaan, kun puoluetta ollaan rekisteröimässä puolurekisteriin tai sääntömuutosta hyväksyessään.

143 §. *Presidenttiehdokkaan tai presidentiksi valitun pysyvä estyneisyys tai kuolema.* Pykälän 4 momenttia muutettaisiin siten, että 40. päivä korjataan 47. päiväksi.

143 I §. *Vaalien tuloksen vahvistaminen aluevaaleissa.* Pykälän 3 momentin 2) kohdassa sana maakuntavaltuustolle muutettaisiin sanaksi aluevaltuustolle. Ruotsinkieliseen sanamuotoon tehtäisiin vähäinen kielellinen muutos.

185 §. *Vaaliviranomaisen rikosoikeudellinen vastuu.* Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jolla selkiytettäisiin 1 momentin mukaisen rikosoikeudellista virkavastuuta koskevien säännösten koskevan myös vaalipiirilautakunnan, aluevaalilautakunnan ja kunnan keskusvaalilautakunnan ottamaa henkilöstöä. Ehdotus ei käytännössä muuttaisi nykytilaa, koska sanotun henkilöstön rikosoikeudellinen virkavastuu on johdettavissa myös rikoslain 40 luvun 11 §:stä.

7.4 Kansalaisaloitelaki

10 §. *Eurooppalaiseen kansalaisaloitteeseen liittyvät viranomaistehtävät.* Pykälään tehtäisiin lisäys, jonka mukaisesti eurooppalaisen kansalaisaloitteen tuenilmauksen allekirjoittamisen alaikäraja Suomen kansalaisilla olisi 16 vuotta. Samalla pykälän otsikko muutettaisiin muotoon Eurooppalainen kansalaisaloite.

8 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 1.7.2025.

9 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Vaali- ja puoluerahoitusta sekä vaalilakia koskevat ehdotukset parantavat vaali- ja puoluerahoituksen avoimuutta ja läpinäkyvyyttä sekä poliittisen järjestelmän kansanvaltaisuutta nykyisestä eikä niiden siten voida katsoa olevan ristiriidassa perustuslain kanssa.

Ehdokkaan vaalirahoituksesta annettujen ilmoitusten tarkastamisesta ja ilmoitusvelvollisuuden valvonnasta huolehtii valtiontalouden tarkastusvirasto. Perustuslain 90 §:n 2 momentin mukaan valtion taloudenhoidon ja valtion talousarvion noudattamisen tarkastamista varten eduskunnan yhteydessä on riippumaton valtiontalouden tarkastusvirasto. Tarkastusviraston pääsiällinen tehtävä on siten harjoittaa valtion taloudenhoidon tarkastusta. Tarkastusviraston asemasta ja tehtävistä säädetään 2 momentin mukaan tarkemmin lailla. Vaikka vaalirahoitusilmoituksia koskevaa valvontaa ei voida pitää valtion taloudenhoidon ja valtion talousarvion noudattamisen tarkastamisena eivät tehtävät kuitenkaan ole ristiriidassa perustuslain 90 §:n 2 momentissa säädettyjen tehtävien kanssa. Valtiontalouden tarkastusviraston tehtävillä on kiinteä yhteys perustuslailla turvatun demokraattisen järjestelmän toimintaan. Yleensäkin valtiontalouden tarkastusviraston tehtäväkokonaisuudella edistetään kansanvallan toimintaa ja sitä kohtaan tunnettua luottamusta.

Valtiontalouden tarkastusvirasto huolehtii asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi.

Jatkossakin valtiontalouden tarkastusvirasto antaisi vaalirahoituslain 10 §:n 3 momentissa ja puoluelain 9 e §:n 4 momentissa tarkoitetut kertomukset eduskunnalle toiminnastaan vaali- ja puoluerahoituksen valvonnassa.

Perustuslain 53 §:n 3 momentin mukaan vähintään 50 000 äänioikeutetulla Suomen kansalaisella on oikeus tehdä eduskunnalle aloite lain säätämiseksi sen mukaan kuin lailla säädetään. Perustuslaissa säädetään vain kansalaisaloitejärjestelmän yleiset perusteet. Perustuslain säännös sisältää sääntelyvarauksen, joka jättää menettelyn pääosin säädettäväksi tavallisen lain tasolla. Perustuslaki asettaa siten väljät reunaehdot kansalaisaloitetta koskevalle lainsäädännölle (ks. PeVM 9/2010 vp, s. 9/II). Perustuslaissa ei säädetä eurooppalaisesta kansalaisaloitteesta.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain (273/2009) 6 §,
sellaisina kuin se on, 6 §:n ruotsinkielinen sanamuoto laeissa 684/2010 ja 651/2021 ja suomenkielinen sanamuoto laeissa 1689/2015 ja 651/2021, sekä
lisätään lakiin uusi 6 a § seuraavasti:

6 §

Vaalirahoitusilmoituksen pääasiallinen sisältö

Ilmoitukseen merkitään:

- 1) maininta siitä, mitkä vaalit ovat kyseessä;
- 2) ehdokkaan nimi ja arvo, ammatti tai tehtävä, hänet asettaneen puolueen nimi tai maininta siitä, että ehdokas on ollut valitsijayhdistyksen ehdokas, sekä eduskuntavaaleissa se vaalipiiri, aluevaaleissa se hyvinvointialue ja kuntavaaleissa se kunta, jossa ehdokas oli ehdolla;
- 3) vaalikampanjan kulut yhteensä sekä eriteltyinä vaalimainonnasta sanoma-, ilmaisjakelu- ja aikakauslehdissä, radiossa, televisiossa sekä tietoverkoissa ja muissa viestintävälineissä, ulko-mainonnasta, vaalilehtien, esitteiden ja muun painetun materiaalin hankkimisesta, mainonnan suunnittelusta ja vaalitulaisuuksien järjestämisestä aiheutuneisiin kuluihin sekä muihin kuluihin;
- 4) vaalirahoitus yhteensä sekä eriteltyinä ehdokkaan omiin varoihin, ilmoitusta annettaessa maksamattomina oleviin laskuihin ja muihin ehdokkaan ottamiin lainoihin sekä kaikkeen ehdokkaan, ehdokkaan tukiryhmän tai muun yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön saamaan tukeen ryhmiteltyinä tukeen yksityishenkilöiltä, yrityksiltä, puolueelta, puolueyhdistyksiltä ja muilta tahoilta;
- 5) muut ehdokkaan tarpeelliseksi katsomat tiedot vaalirahoituksesta ja vaalikampanjan kuluista.

Ilmoitusvelvollisen, jonka vaalirahoitus kuntavaaleissa jää alle 800 euron, ei kuitenkaan tarvitse antaa 1 momentin 3 ja 4 kohdassa tarkoitettuja tietoja. Hänen tulee kuitenkin antaa kirjallinen vakuutus siitä, että hänen vaalirahoituksensa ei ole ylittänyt tässä momentissa säädettyä rajaa.

Ilmoitusvelvollinen, joka on ollut ehdokkaana samanaikaisesti sekä aluevaaleissa että kuntavaaleissa, tekee yhden ilmoituksen, jossa on tiedot molempien vaalien vaalirahoituksesta. Tällaisessa ilmoituksessa erikseen ilmoitettavan tuen osalta noudatetaan, mitä 6 a §:n 1 momentissa säädetään kuntavaaleista.

6 a §

Vaalirahoitusilmoituksen erityinen sisältö

Vaalirahoitusilmoituksessa on erikseen ilmoitettava kukin yksittäinen tuki ja sen antaja, jos tuen arvo on kuntavaaleissa vähintään 800 euroa taikka eduskuntavaaleissa, presidentinvaalissa,

aluevaaleissa tai europarlamenttivaaleissa vähintään 1 500 euroa. Jos tämä tuki on annettu osittamalla yksilöitäviä tavaroita tai palveluita taikka vastaavalla vastikkeellisella tavalla, erikseen ilmoitettavaksi tueksi luetaan vain sen nettomääräinen arvo. Jos erikseen ilmoitettava yksittäinen tuki sisältää kolmannelta taholta välitettyä tukea vähintään edellä mainitun rahamäärän, tuen saajan on ilmoitettava myös tieto välitetyn tuen antajasta.

Yksityishenkilön nimeä ei saa ilmoittaa ilman hänen nimenomaista suostumustaan, jos hänen antamansa tuen arvo on pienempi kuin 1 momentissa mainittu rahamäärä.

Erikseen on myös ilmoitettava ehdokkaan, ehdokkaan tukiryhmän tai muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön ottamat lainat ja suunnitelma niiden takaisinmaksusta. Jos lainan myöntäjä on muu taho kuin luottolaitostoiminnasta annetun lain 7 §:ssä tarkoitettu luottolaitos ja lainan määrä on kuntavaaleissa vähintään 800 euroa ja muissa vaaleissa vähintään 1500 euroa, myös lainan myöntäjä tulee ilmoittaa.

Jos 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu vaalirahoitus ylittää vaalikampanjan kulut, tulee ilmoittaa myös ylijäävä vaalirahoitus sekä se, siirtyykö ylijäävä vaalirahoitus ehdokkaan omiin varoihin vai ehdokkaan tukiryhmän tai muun yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön varoihin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 .

2.

Laki

puoluelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan puoluelain (10/1969) 8 §:n 2 momentin 6 kohta, 8 c §:n otsikko ja 1 momentti, 9 §:n 1 ja 5 momentti, 9 a §:n 1 momentti, 9 d §:n 1 ja 2 momentti, 9 e §:n 1 momentti ja 9 f §, sellaisina kuin ne ovat, 8 §:n 2 momentin 6 kohta laissa 1214/2023, 8 c §:n otsikko ja 1 momentti ja 9 a §:n 1 momentti laissa 683/2010, 9 §:n 1 ja 5 momentti, 9 d §:n 1 ja 2 momentti sekä 9 e §:n 1 momentti laissa 1688/2015 sekä 9 f § laeissa 683/2010 ja 332/2020, sekä *lisätään* 8 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 650/2021, uusi 7 ja 8 kohta, lakiin uusi 8 d § sekä 9 b §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 683/2010 ja 650/2021, uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4 ja 5 momentti siirtyvät 5 ja 6 momentiksi, seuraavasti:

8 §

Tuki puolueelle ja puolueyhdistykselle

Tueksi puolueelle tai puolueyhdistykselle luetaan sen rahana, tavarana, palveluna tai muulla vastaavalla tavalla saamat suoritukset. Tukena ei kuitenkaan pidetä:

- 6) 9 §:ssä tarkoitettua valtionavustusta eikä muuta vastaavaa lakiin taikka valtion, hyvinvointialueen tai kunnan talousarvioon perustuvaa avustusta tai valtionosuutta;
- 7) puolueelle tai puolueyhdistykselle suoritettavia luottamushenkilömaksuja;
- 8) Euroopan unionin toimielinten sekä vastaavien kansainvälisten järjestöjen myöntämiä ja niiden talousarvioihin perustuvia suorituksia.

8 c §

Ajantasainen ilmoitus tuesta

Puolueen, puolueyhdistyksen ja puolueen lähiyhteisön saaman tuen määrästä ja sen antajasta ilmoitetaan valtiontalouden tarkastusvirastolle, jos yksittäisen tuen tai useista samalta tukijalta saaduista suorituksista koostuvan tuen arvo on vähintään 1 500 euroa kalenterivuodessa. Ilmoitusta täydennetään aina, kun ilmoituksen tai sen täydennyksen jälkeen samalta tukijalta saaduista uusista suorituksista koostuvan tuen arvo ylittää edellä mainitun rahamäärän. Tuki ilmoitetaan bruttomääräisenä. Tuki, jota ei ole annettu rahana, arvioidaan ja ilmoitetaan rahamääräisenä.

8 d §

Ajantasainen ilmoitus otetuista lainoista

Puolueen, puolueyhdistyksen ja puolueen lähiyhteisön ottamista lainoista ilmoitetaan valtiontalouden tarkastusvirastolle, jos samalta lainanantajalta saadun lainan määrä on vähintään 1500 euroa kalenterivuodessa. Ilmoituksen yhteydessä on ilmoitettava myös suunnitelma lainojen takaisinmaksusta. Jos lainan myöntäjä on muu taho kuin luottolaitostoiminnasta annetun lain (610/2014) 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettu luottolaitos ja lainan määrä vähintään 1500 euroa, myös lainan myöntäjä tulee ilmoittaa.

Puolue huolehtii ilmoituksen tekemisestä. Ilmoitus tehdään sähköisesti viimeistään lainan vastaanottamista seuraavan kalenterikuukauden 15 päivänä.

Valtiontalouden tarkastusvirasto antaa tarkempia määräyksiä ilmoituksen tekemisestä.

9 §

Valtionavustus

Valtion talousarvion rajoissa voidaan eduskunnassa edustettuna olevalle puolueelle myöntää avustusta sen säännöissä ja yleisohjelmassa määritellyn julkisen toiminnan tukemiseen. Avustus on jaettava puolueiden viimeksi toimitetuissa eduskuntavaaleissa saamiensa edustajanpaikkojen lukumäärien osoittamassa suhteessa. Puolueen avustuksesta osa voidaan osoittaa avustuksen käyttötarkoitusta toteuttavan muun yhteisön tai säätiön toiminnan tukemiseen.

Muutoin avustuksen myöntämiseen, maksamiseen, käyttöön, osoittamiseen ja siirtämiseen sekä valvontaan sovelletaan tämän lain ohella, mitä valtionavustuslaissa (688/2001) säädetään.

9 a §

Kirjanpito

Puolueen ja avustuspäätöksessä tarkoitettujen yhdistysten kirjanpitovelvollisuuteen, tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen sovelletaan, mitä kirjanpitolaisissa ja yhdistyslaissa (503/1989)

säädetään. Niiden on lisäksi esitettävä tilinpäätöksen yhteydessä tilitys 9 §:ssä tarkoitetun avustuksen käytöstä sekä ajantasaisiin ilmoituksiin sisältyvät tiedot samoin kuin vaalikampanjan kulut ja rahoitus.

9 b §

Ilmoitettavat tiedot vaalikampanjan kuluista ja rahoituksesta

Erikseen on ilmoitettava puolueen ja avustuspäätöksessä mainitun yhdistyksen vaalikampanjan kulujen kattamiseksi ottamat lainat ja suunnitelma niiden takaisinmaksusta. Jos lainan myöntäjä on muu taho kuin luottolaitostoinnasta annetun lain 7 §:ssä tarkoitettu luottolaitos ja lainan määrä on vähintään 1500 euroa, myös lainan myöntäjä tulee ilmoittaa.

9 d §

Tilinpäätösasiakirjojen toimittaminen

Puolue toimittaa valtionalouden tarkastusvirastolle puolueen ja avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen tilin- tai toiminnantarkastuskertomuksen, toimintakertomuksen, jos sellainen on laadittu, ja tasekirjan sekä 9 a §:n 1 momentissa tarkoitetut tilitykset ja tiedot. Avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen on tätä varten toimitettava vastaavat asiakirjat ja tiedot asianomaiselle puolueelle. Puolueen asiakirjat ja tiedot toimitetaan kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun puolueen tilinpäätös on vahvistettu. Avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen asiakirjat ja tiedot toimitetaan yhden kuukauden kuluessa yhdistyksen tilinpäätöksen vahvistamisesta. Asiakirjojen toimittamisvelvollisuus koskee myös sellaista tilikautta, josta yhdistys on ollut merkittynä puoluerekisteriin vain osan.

Puolueen lähiyhteisöksi ilmoitettu yhteisö tai säätiö toimittaa valtionalouden tarkastusvirastolle tilintarkastuskertomuksensa, toimintakertomuksensa, jos sellainen on laadittu, tasekirjansa, 9 a §:n 2 momentissa tarkoitetun erittelyn, 9 c §:n 3 momentissa tarkoitetun lausunnon sekä toiminnantarkastuskertomuksen, jos sellainen on laadittu, kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun yhteisön tai säätiön tilinpäätös on vahvistettu. Yhteisö tai säätiö, jonka rahasto on ilmoitettu lähiyhteisöksi, toimittaa vastaavat asiakirjat kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun yhteisön tai säätiön tilinpäätös on vahvistettu. Asiakirjojen toimittamisvelvollisuus koskee myös sellaista tilikautta, josta yhteisö tai säätiö on ollut lähiyhteisönä vain osan.

9 e §

Valvonta

Valtionalouden tarkastusvirasto valvoo 9 §:ssä tarkoitetun avustuksen käyttöä sekä tämän lain tukea, vaalikampanjan kulujen ja rahoituksen ilmoittamista sekä näihin liittyvien asiakirjojen ja tietojen laatimista ja toimittamista koskevien säännösten noudattamista puolueen, puolueen lähiyhteisön ja avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen, 9 §:ssä tarkoitetun muun yhteisön tai säätiön (*valvottava*) toiminnassa. Tässä tehtävässään virasto voi tarkastaa valvottavan tilinpitoa ja varojen käyttöä sekä tarvittaessa kehottaa valvottavaa täyttämään tästä laista johtuvat velvollisuutensa.

9 f §

Ilmoitusrekisteri ja sen tietojen julkisuus

Puoluerahoituksen ilmoitusrekisteriin talletetaan 8 c ja 8 d §:ssä tarkoitettuihin ilmoituksiin, 9 a §:n 2 momentissa ja 9 b §:ssä tarkoitettuihin erittelyihin sekä 9 d §:n 1 momentissa tarkoitettuihin asiakirjoihin sisältyvät tiedot. Valtiontalouden tarkastusvirasto on puoluerahoituksen ilmoitusrekisterin rekisterinpitäjä. Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentissa säädetään, jokaisella on oikeus saada rekisteristä jäljennöksiä sekä tietoja yleisen tietoverkon kautta.

Ajantasaisen ilmoituksen ja ennakoilmoituksen sekä ilmoitusrekisteriin talletettujen muiden tietojen säilyttämisestä sekä niiden saamisesta säädetään muutoin arkistolaisissa (831/1994) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____ .

3.

Laki

vaalilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan vaalilain (714/1998) 11 §:n 3 momentti
muutetaan vaalilain 11 §:n 1 momentti, 16 §:n 3 momentti, 29 §:n 1 momentti, 42 §:n 1 momentti, 53 §:n 1 momentti, 99 §:n otsikko ja 2 momentti, 112 §, 143 §:n 3 momentti ja 143 l §:n 3 momentin 2 kohta, sellaisena kuin niistä on 11 § 1 momentti laissa 271/2013, 16 § 3 momentti laissa 361/2016, 29 § 1 momentti 1132/2019, 42 § 1 momentti laissa 431/2010, 99 §:n otsikko ja 2 momentti laissa 1404/2009, 143 l §:n 3 momentin 2 kohta laissa 649/2021, seuraavasti, sekä lisätään 99 §:ään uusi 3 momentti sekä 185 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti

11 §

Vaalipiirilautakunta

Aluehallintoviraston on hyvissä ajoin ennen eduskuntavaaleja asetettava jokaiseen 5 §:ssä tarkoitettuun vaalipiiriin vaalipiirilautakunta. Sen toimikausi kestää, kunnes uusi lautakunta on valittu. Lautakunnan asettaa se aluehallintovirasto, jonka alueeseen vaalipiiri tai suurin osa siitä maantieteellisesti kuuluu.

Vaalipiirilautakuntaan kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja kolme muuta jäsentä sekä neljä varajäsentä. Sekä jäsenten että varajäsenten tulee mahdollisuuksien mukaan edustaa vaalipiirissä edellisissä eduskuntavaaleissa ehdokkaita asettaneita puolerekisteriin merkittyjä puolueita. Jäsen tai varajäsen, joka lautakunnalle toimitetun ehdokashakemuksen mukaan on asetettu puolueen tai valitsijayhdistyksen ehdokkaaksi, ei voi osallistua lautakunnan työskentelyyn kyseisissä vaaleissa.

16 §

Vaalilautakunnan ja vaalitoimikunnan työskentely

Vaalilautakunta nimeää vaalipäivän äänestystä varten yhden tai useamman vaaliavustajan. Vaaliavustajasta säädetään 73 §:ssä. Vaalilautakunta voi ottaa avustavaa henkilöstöä äänestyslippujen laskemista ja järjestämistä varten sekä 77 §:ssä tarkoitettua äänioikeusrekisterin ja muiden oikeusministeriön tietojärjestelmien käyttämistä varten. Vaalitoimikunta voi ottaa avustavaa henkilöstöä äänioikeusrekisterin käyttämistä varten.

29 §

Äänioikeusrekisterin käyttö

Äänioikeusrekisteriin merkitään sen mukaan kuin 5 ja 6 luvussa säädetään, milloin ja missä äänioikeutettu on äänestänyt. Merkinnän voi tehdä yleisen ennakkoäänestyspaikan vaalitoimitsija tai vaalitoimikunnan puheenjohtaja taikka vaalilautakunta tai kunnan keskusvaalilautakunta tai keskusvaalilautakunnan pyynnöstä Digi- ja väestötietovirasto. Jos merkintä havaitaan virheelliseksi, sen voi korjata vain kunnan keskusvaalilautakunta tai sen pyynnöstä Digi- ja väestötietovirasto.

42 §

Presidentinvaalin ehdokasluettelot

Helsingin vaalipiirilautakunta laatii 38. päivänä ennen vaalipäivää pidettävässä kokouksessaan presidentinvaalin ehdokasluettelon, josta on soveltuvin osin voimassa, mitä ehdokaslistojen yhdistelmästä 41 §:ssä säädetään.

53 §

Asiakirjojen ja vaalileimasimien toimittaminen

Oikeusministeriön on hyvissä ajoin ennen ennakkoäänestyksen alkamista tarpeellisin ohjein varustettuina lähetettävä ennakkoäänestysasiakirjoja ja lomakkeita äänestäjistä pidettäviä luetteloja varten kuntien keskusvaalilautakunnille toimitettaviksi edelleen yleisten ennakkoäänestyspaikkojen vaalitoimitsijoille, kotiäänestyksen vaalitoimitsijoille sekä vaalitoimikunnille. Näitä asiakirjoja ja lomakkeita on lähetettävä myös ulkoministeriölle toimitettaviksi ennakkoäänestyspaikkoina oleville Suomen edustustoille ja suomalaisten laivojen päälliköille.

99 §

Asiakirjojen säilyttäminen

Vaalien tuloksen vahvistamisen jälkeen äänestysliput ja kappale ehdokaslistojen yhdistelmää tai presidentinvaalin ehdokasluetteloa on pantava päällykseen, joka sinetöidään oikeusministeriön määrämällä tavalla. Ne on säilytettävä, kunnes lähinnä seuraavat vastaavat vaalit on toimitettu. Laskelmat on säilytettävä pöytäkirjan liitteenä. Vaalipiirilautakunta luovuttaa sanotut asiakirjat säilytettäväksi aluehallintovirastolle.

Vaalipiirilautakunnan pöytäkirjat liitteineen säilytetään pysyvästi oikeusministeriön määräysten mukaisesti.

112 §

Jäsenäänestys

Ehdokkaiden asettamista varten puolueen on toimitettava vaalipiirissä salainen ja yhtäläiseen äänioikeuteen perustuva jäsenäänestys, johon ovat oikeutetut ottamaan osaa vaalipiirissä asuvat puolueen ja sen perusjärjestöjen henkilöjäsenet, taikka muulla tavoin huolehdittava puolueen säännöillä siitä, että vaalipiirissä asuvan jäsenistön kansanvaltaiset vaikutusmahdollisuudet ehdokkaiden asettamisessa toteutuvat.

Jäsenäänestystä ei kuitenkaan järjestetä, jos siihen on nimetty enintään niin monta henkilöä kuin puolueella on oikeus asettaa ehdokkaita vaalipiirissä.

143 §

Presidenttiehdokkaan tai presidentiksi valitun pysyvä estyneisyys tai kuolema

Ehdokkaan asettamisesta ja ehdokashakemuksen jättämisestä tässä pykälässä tarkoitetuissa tapauksissa on voimassa, mitä 129–134 §:ssä säädetään. Ehdokasta, jonka puolue tai valitsijayhdistys oli aikaisemmin säädetyssä järjestyksessä asettanut, pidetään kuitenkin ilman uutta hakemusta edelleen puolueen tai valitsijayhdistyksen ehdokkaana, jollei puolue tai valitsijayhdistys ole peruuttanut aikaisempaa hakemustaan tai ehdokkaaksi asetettu 133 tai 134 §:ssä tarkoitettua suostumustaan. Hakemuksen tai suostumuksen peruutus on tehtävä Helsingin vaalipiirilautakunnalle viimeistään 47. päivänä ennen vaalipäivää ennen kello 16.

143 l §

Vaalien tuloksen vahvistaminen aluevaaleissa

Aluevaalilautakunnan on tuloksen vahvistamisen jälkeen viipymättä:

2) annettava luettelo valtuutetuiksi valituista ja heidän varajäsenistään aluevaltuustolle ja tiedotettava siitä sillä tavalla kuin hyvinvointialueen ilmoitukset saatetaan tiedoksi;

185 §

Vaaliviranomaisen rikosoikeudellinen vastuu

Vaalipiirilautakunnan, aluevaalilautakunnan, kunnan keskusvaalilautakunnan, vaalilautakunnan ja vaalitoimikunnan jäsenen, vaalitoimitsijaan sekä muuhun henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen toimiessaan tässä laissa tarkoitettuna vaaliviranomaisena.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös vaalipiirilautakunnan, aluevaalilautakunnan ja kunnan keskusvaalilautakunnan ottamaan henkilöstöön.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 .

4.

Laki

kansalaisaloitelain 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kansalaisaloitelain (12/2012) 10 §, sellaisena kuin se on laissa 1276/2019, seuraavasti:

10 §

Eurooppalainen kansalaisaloite

Eurooppalaisen kansalaisaloitteen tuenilmauksen voi allekirjoittaa 16 vuotta täyttänyt Suomen kansalainen.

Eurooppalaisesta kansalaisaloitteesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/788 20 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen Suomessa on Liikenne- ja viestintävirasto.

Edellä 2 momentissa mainitun asetuksen 20 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen Suomessa on Digi- ja väestötietovirasto. Digi- ja väestötietovirasto toimii toimialallaan mainitun asetuksen 4 artiklan 6 kohdassa tarkoitettuna yhteyspisteenä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 .

Helsingissä xx.xx.2024

Pääministeri

Petteri Orpo

Oikeusministeri Leena Meri

1.

Laki

ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain (273/2009) 6 §
sellaisina kuin se on, 6 §:n ruotsinkielinen sanamuoto laeissa 684/2010 ja 651/2021 ja suomenkielinen sanamuoto laeissa 1689/2015 ja 651/2021, sekä
lisätään lakiin uusi 6 a, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

6 §

Ilmoitettavat tiedot

Vaalirahoitusilmoituksen pääasiallinen sisältö

Ilmoitukseen merkitään:

1) maininta siitä, mitkä vaalit ovat kyseessä;
2) ehdokkaan nimi ja arvo, ammatti tai tehtävä, hänet asettaneen puolueen nimi tai maininta siitä, että ehdokas on ollut valitsijayhdistyksen ehdokas, sekä eduskuntavaaleissa se vaalipiiri, aluevaaleissa se hyvinvointialue ja kuntavaaleissa se kunta, jossa ehdokas oli ehdolla;

3) vaalikampanjan kulut yhteensä sekä eriteltyinä vaalimainonnasta sanoma-, ilmaisjakelu- ja aikakauslehdissä, radiossa, televisiossa sekä tietoverkoissa ja muissa viestintävälineissä, ulkomainonnasta, vaalilehtien, esitteiden ja muun painetun materiaalin hankkimisesta, mainonnan suunnittelusta ja vaalitilaisuuksien järjestämisestä aiheutuneisiin kuluihin sekä muihin kuluihin;

4) vaalirahoitus yhteensä sekä eriteltyinä ehdokkaan omiin varoihin, *ehdokkaan ottamiin lainoihin mukaan luettuina ilmoitusta annettaessa maksamattomina olevat laskut* sekä kaikkeen ehdokkaan, ehdokkaan tukiryhmän tai muun yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön saamaan tukeen ryhmiteltyinä tukeen yksityishenkilöiltä, yrityksiltä, puolueelta, puolueyhdistyksiltä ja muilta tahoilta;

Ilmoitukseen merkitään:

1) maininta siitä, mitkä vaalit ovat kyseessä;
2) ehdokkaan nimi ja arvo, ammatti tai tehtävä, hänet asettaneen puolueen nimi tai maininta siitä, että ehdokas on ollut valitsijayhdistyksen ehdokas, sekä eduskuntavaaleissa se vaalipiiri, aluevaaleissa se hyvinvointialue ja kuntavaaleissa se kunta, jossa ehdokas oli ehdolla;

3) vaalikampanjan kulut yhteensä sekä eriteltyinä vaalimainonnasta sanoma-, ilmaisjakelu- ja aikakauslehdissä, radiossa, televisiossa sekä tietoverkoissa ja muissa viestintävälineissä, ulkomainonnasta, vaalilehtien, esitteiden ja muun painetun materiaalin hankkimisesta, mainonnan suunnittelusta ja vaalitilaisuuksien järjestämisestä aiheutuneisiin kuluihin sekä muihin kuluihin;

4) vaalirahoitus yhteensä sekä eriteltyinä ehdokkaan omiin varoihin, *ilmoitusta annettaessa maksamattomina oleviin laskuihin ja muihin ehdokkaan ottamiin lainoihin* sekä kaikkeen ehdokkaan, ehdokkaan tukiryhmän tai muun yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön saamaan tukeen ryhmiteltyinä tukeen yksityishenkilöiltä, yrityksiltä, puolueelta, puolueyhdistyksiltä ja muilta tahoilta;

Voimassa oleva laki

5) muut ilmoitusvelvollisen tarpeelliseksi katsomat tiedot vaalirahoituksesta ja vaalikampanjan kuluista.

Erikseen on ilmoitettava kukin yksittäinen tuki ja sen antaja, jos tuen arvo on kuntavaaleissa vähintään 800 euroa taikka eduskunta-vaaleissa, presidentinvaalissa, aluevaaleissa tai europarlamenttivaaleissa vähintään 1 500 euroa. Jos tämä tuki on annettu ostamalla yksilöitäviä tavaroita tai palveluita taikka vastaavalla vastikkeellisella tavalla, erikseen ilmoitettavaksi tueksi luetaan vain sen nettomääräinen arvo. Jos erikseen ilmoitettava yksittäinen tuki sisältää kolmannelta taholta välitettyä tukea vähintään edellä mainitun rahamäärän, tuen saajan on ilmoitettava myös tieto välitetyn tuen antajasta.

Jos ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä tai muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö on ottanut lainaa vaalikampanjan kulujen kattamiseksi, ilmoituksen otetaan suunnitelma lainan takaisinmaksusta.

Yksityishenkilön nimeä ei saa ilmoittaa ilman hänen nimenomaista suostumustaan, jos hänen antamansa tuen arvo on pienempi kuin 2 momentissa mainittu rahamäärä.

Ehdokas, jonka vaalirahoitus kuntavaaleissa jää alle 800 euron, ei ole velvollinen antamaan 1 momentin 3 ja 4 kohdassa tarkoitettuja tietoja. Hänen tulee kuitenkin antaa kirjallinen vakuutus siitä, että hänen vaalirahoituksensa ei ole ylittänyt tässä momentissa säädettyä rajaa.

Ilmoitusvelvollinen, joka on ollut ehdokkaana samanaikaisesti sekä aluevaaleissa että kuntavaaleissa, tekee yhden ilmoituksen, jossa on tiedot molempien vaalien vaalirahoituksesta. Tällaisessa ilmoituksessa erikseen ilmoitettavan tuen osalta noudatetaan, mitä 2 momentissa säädetään kuntavaaleista.

(Uusi)

Ehdotus

5) muut ehdokkaan tarpeelliseksi katsomat tiedot vaalirahoituksesta ja vaalikampanjan kuluista.

Ilmoitusvelvollisen, jonka vaalirahoitus kuntavaaleissa jää alle 800 euron, ei kuitenkaan tarvitse antaa 1 momentin 3 ja 4 kohdassa tarkoitettuja tietoja. Hänen tulee kuitenkin antaa kirjallinen vakuutus siitä, että hänen vaalirahoituksensa ei ole ylittänyt tässä momentissa säädettyä rajaa.

Ilmoitusvelvollinen, joka on ollut ehdokkaana samanaikaisesti sekä aluevaaleissa että kuntavaaleissa, tekee yhden ilmoituksen, jossa on tiedot molempien vaalien vaalirahoituksesta. Tällaisessa ilmoituksessa erikseen ilmoitettavan tuen osalta noudatetaan, mitä 6 a §:n 1 momentissa säädetään kuntavaaleista.

6 a §

Vaalirahoitusilmoituksen erityinen sisältö

Vaalirahoitusilmoituksessa on erikseen ilmoitettava kukin yksittäinen tuki ja sen antaja, jos tuen arvo on kuntavaaleissa vähintään 800

euroa taikka eduskuntavaaleissa, presidentinvaalissa, aluevaaleissa tai europarlamenttivaaleissa vähintään 1 500 euroa. Jos tämä tuki on annettu ostamalla yksilöitäviä tavaroita tai palveluita taikka vastaavalla vastikkeellisella tavalla, erikseen ilmoitettavaksi tuki luetaan vain sen nettomääräinen arvo. Jos erikseen ilmoitettava yksittäinen tuki sisältää kolmannelta taholta välitettyä tukea vähintään edellä mainitun rahamäärän, tuen saajan on ilmoitettava myös tieto välitetyn tuen antajasta.

Yksityishenkilön nimeä ei saa ilmoittaa ilman hänen nimenomaista suostumustaan, jos hänen antamansa tuen arvo on pienempi kuin 1 momentissa mainittu rahamäärä.

Erikseen on myös ilmoitettava ehdokkaan, ehdokkaan tukiryhmän tai muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön ottamat lainat ja suunnitelma niiden takaisinmaksusta. Jos lainan myöntäjä on muu taho kuin luottolaitostoiminnasta annetun lain 7 §:ssä tarkoitettu luottolaitos ja lainan määrä on kuntavaaleissa vähintään 800 euroa ja muissa vaaleissa vähintään 1500 euroa, myös lainan myöntäjä tulee ilmoittaa.

Jos 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu vaalirahoitus ylittää vaalikampanjan kulut, tulee ilmoittaa myös ylijäävä vaalirahoitus sekä se, siirtykö ylijäävä vaalirahoitus ehdokkaan omiin varoihin vai ehdokkaan tukiryhmän tai muun yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön varoihin.

2.

Laki

puoluelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan puoluelain (10/1969) 8 §:n 2 momentin 6 kohta, 8 c §:n otsikko ja 1 momentti, 9 §:n 1 ja 5 momentti, 9 a §:n 1 momentti, 9 d §:n 1 ja 2 momentti, 9 e §:n 1 momentti ja 9 f §,

sellaisina kuin ne ovat, 8 §:n 2 momentin 6 kohta laissa 1214/2023, 8 c §:n otsikko ja 1 momentti ja 9 a §:n 1 momentti laissa 683/2010, 9 §:n 1 ja 5 momentti, 9 d §:n 1 ja 2 momentti sekä 9 e §:n 1 momentti laissa 1688/2015 sekä 9 f § laeissa 683/2010 ja 332/2020, sekä

lisätään 8§:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 650/2021, uusi 7 ja 8 kohta, lakiin uusi 8 d § sekä 9 b §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 683/2010 ja 650/2021, uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4 ja 5 momentti siirtyvät 5 ja 6 momentiksi, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 §

8 §

Tuki puolueelle ja puolueyhdistykselle

Tuki puolueelle ja puolueyhdistykselle

Tueksi puolueelle tai puolueyhdistykselle luetaan sen rahana, tavarana, palveluna tai muulla vastaavalla tavalla saamat suoritukset.

Tukena ei kuitenkaan pidetä:

1) tavanomaista talkootyötä eikä tavanomaisia ilmaisipalveluja;

2) puolueen tai puolueyhdistyksen tavanomaiseen järjestötoimintaan tai omaisuuden hoitoon liittyviä käyvän arvon mukaisia suorituksia;

3) puolueen ja sen puolueyhdistysten toisiltaan saamia suorituksia;

4) puolueen tai puolueyhdistyksen pysyväisluonteisen, yleisillä markkinoilla markkinaehtoisesti harjoittaman liiketoiminnan tuloja;

5) puolueen tai puolueyhdistyksen harjoittaman sijoitustoiminnan tuloja;

6) 9 §:ssä tarkoitettua valtionavustusta eikä muuta vastaavaa lakiin taikka valtion, hyvinvointialueen tai kunnan talousarvioon perustuvaa avustusta tai valtionosuutta.

Tueksi puolueelle tai puolueyhdistykselle luetaan sen rahana, tavarana, palveluna tai muulla vastaavalla tavalla saamat suoritukset.

Tukena ei kuitenkaan pidetä:

1) tavanomaista talkootyötä eikä tavanomaisia ilmaisipalveluja;

2) puolueen tai puolueyhdistyksen tavanomaiseen järjestötoimintaan tai omaisuuden hoitoon liittyviä käyvän arvon mukaisia suorituksia;

3) puolueen ja sen puolueyhdistysten toisiltaan saamia suorituksia;

4) puolueen tai puolueyhdistyksen pysyväisluonteisen, yleisillä markkinoilla markkinaehtoisesti harjoittaman liiketoiminnan tuloja;

5) puolueen tai puolueyhdistyksen harjoittaman sijoitustoiminnan tuloja;

6) 9 §:ssä tarkoitettua valtionavustusta eikä muuta vastaavaa lakiin taikka valtion, hyvinvointialueen tai kunnan talousarvioon perustuvaa avustusta tai valtionosuutta;

7) *puolueelle tai puolueyhdistykselle suoritettavia luottamushenkilömaksuja*

8) *Euroopan unionin toimielinten sekä vastaavien kansainvälisten järjestöjen myöntämiä ja niiden talousarvioihin perustuvia suorituksia.*

8 c §

8 c

Ajantasainen ilmoitus

Ajantasainen ilmoitus tuesta

Puolueen, puolueyhdistyksen ja puolueen lähiyhteisön saaman tuen määrästä ja sen an-

Puolueen, puolueyhdistyksen ja puolueen lähiyhteisön saaman tuen määrästä ja sen an-

Voimassa oleva laki

tajasta ilmoitetaan valtiontalouden tarkastusvirastolle, jos yksittäisen tuen tai useista samalta tukijalta saaduista suorituksista koostuvan tuen arvo on vähintään 1 500 euroa kalenterivuodessa (*ajantasainen ilmoitus*). Ilmoitusta täydennetään aina, kun ilmoituksen tai sen täydennyksen jälkeen samalta tukijalta saaduista uusista suorituksista koostuvan tuen arvo ylittää edellä mainitun rahamäärän. Tuki ilmoitetaan bruttomääräisenä. Tuki, jota ei ole annettu rahana, arvioidaan ja ilmoitetaan rahamääräisenä.

(Uusi)

9 §

Valtionavustus

Valtion talousarvion rajoissa voidaan eduskunnassa edustettuna olevalle puolueelle myöntää avustusta sen säännöissä ja yleisohjelmassa määritellyn julkisen toiminnan tukemiseen. Avustus on jaettava puolueiden viimeksi toimitetuissa eduskuntavaaleissa saamien edustajanpaikkojen lukumäärien osoittamassa suhteessa. Puolueen avustuksesta osa

Ehdotus

tajasta ilmoitetaan valtiontalouden tarkastusvirastolle, jos yksittäisen tuen tai useista samalta tukijalta saaduista suorituksista koostuvan tuen arvo on vähintään 1 500 euroa kalenterivuodessa. Ilmoitusta täydennetään aina, kun ilmoituksen tai sen täydennyksen jälkeen samalta tukijalta saaduista uusista suorituksista koostuvan tuen arvo ylittää edellä mainitun rahamäärän. Tuki ilmoitetaan bruttomääräisenä. Tuki, jota ei ole annettu rahana, arvioidaan ja ilmoitetaan rahamääräisenä.

8 d §

Ajantasainen ilmoitus otetuista lainoista

Puolueen, puolueyhdistyksen ja puolueen lähiyhteisön ottamista lainoista ilmoitetaan valtiontalouden tarkastusvirastolle, jos samalta lainanantajalta saadun lainan määrä on vähintään 1500 euroa kalenterivuodessa. Ilmoituksen yhteydessä on ilmoitettava myös suunnitelma lainojen takaisinmaksusta. Jos lainan myöntäjä on muu taho kuin luottolaitostoiminnasta (610/2014) annetun lain 7 §:ssä tarkoitettu luottolaitos ja lainan määrä vähintään 1500 euroa, myös lainan myöntäjä tulee ilmoittaa.

Puolue huolehtii ilmoituksen tekemisestä. Ilmoitus tehdään sähköisesti viimeistään lainan vastaanottamista seuraavan kalenterikuukauden 15 päivänä.

Valtiontalouden tarkastusvirasto antaa tarkempia määräyksiä ilmoituksen tekemisestä.

9 §

Valtionavustus

Valtion talousarvion rajoissa voidaan eduskunnassa edustettuna olevalle puolueelle myöntää avustusta sen säännöissä ja yleisohjelmassa määritellyn julkisen toiminnan tukemiseen. Avustus on jaettava puolueiden viimeksi toimitetuissa eduskuntavaaleissa saamien edustajanpaikkojen lukumäärien osoittamassa suhteessa. Puolueen avustuksesta osa

Voimassa oleva laki

voidaan osoittaa *muun yhdistyksen* toiminnan tukemiseen.

Muutoin avustuksen myöntämiseen, maksamiseen, käyttöön sekä valvontaan sovelletaan tämän lain ohella, mitä valtionavustuslaissa (688/2001) säädetään.

9 a §

Kirjanpito

Puolueen ja avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen *kirjanpitovelvollisuudesta, tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta on voimassa*, mitä kirjanpitolaissa säädetään. Niiden on lisäksi esitettävä tilinpäätöksen yhteydessä tilitys 9 §:ssä tarkoitetun avustuksen käytöstä sekä ajantasaisiin ilmoituksiin sisältyvät tiedot samoin kuin vaalikampanjan kulut ja rahoitus *siten kuin 9 b §:ssä säädetään*.

9 b §

Ilmoitettavat tiedot vaalikampanjan kuluista ja rahoituksesta

9 d §

Tilinpäätösasiakirjojen toimittaminen

Puolue toimittaa valtiontalouden tarkastusvirastolle puolueen ja avustuspäätöksessä tar-

Ehdotus

voidaan osoittaa *avustuksen käyttötarkoitusta toteuttavan muun yhteisön tai säätiön* toiminnan tukemiseen.

Muutoin avustuksen myöntämiseen, maksamiseen, käyttöön, *osoittamiseen ja siirtämiseen* sekä valvontaan sovelletaan tämän lain ohella, mitä valtionavustuslaissa (688/2001) säädetään.

9 a §

Kirjanpito

Puolueen ja avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen *kirjanpitovelvollisuuteen, tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen sovelletaan*, mitä kirjanpitolaissa ja yhdistyslaissa (503/1989) säädetään. Niiden on lisäksi esitettävä tilinpäätöksen yhteydessä tilitys 9 §:ssä tarkoitetun avustuksen käytöstä sekä ajantasaisiin ilmoituksiin sisältyvät tiedot samoin kuin vaalikampanjan kulut ja rahoitus.

9 b §

Ilmoitettavat tiedot vaalikampanjan kuluista ja rahoituksesta

Erikseen on ilmoitettava puolueen ja avustuspäätöksessä mainitun yhdistyksen vaalikampanjan kulujen kattamiseksi ottamat lainat ja suunnitelma niiden takaisinmaksusta. Jos lainan myöntäjä on muu taho kuin luottolaitostoiminnasta annetun lain 7 §:ssä tarkoitettu luottolaitos ja lainan määrä on vähintään 1500 euroa, myös lainan myöntäjä tulee ilmoittaa.

9 d §

Tilinpäätösasiakirjojen toimittaminen

Puolue toimittaa valtiontalouden tarkastusvirastolle puolueen ja avustuspäätöksessä tar-

koitetun yhdistyksen tilintarkastuskertomuksen, toimintakertomuksen ja tasekirjan sekä 9 a §:n 1 momentissa tarkoitetut tilitykset ja tiedot. Avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen on tätä varten toimitettava vastaavat asiakirjat ja tiedot asianomaiselle puolueelle. Puolueen asiakirjat ja tiedot toimitetaan kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun puolueen tilinpäätös on vahvistettu. Avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen asiakirjat ja tiedot toimitetaan yhden kuukauden kuluessa yhdistyksen tilinpäätöksen vahvistamisesta.

Puolueen lähiyhteisöksi ilmoitettu yhteisö tai säätiö toimittaa valtiontalouden tarkastusvirastolle tilintarkastuskertomuksensa, toimintakertomuksensa ja tasekirjansa, 9 a §:n 2 momentissa tarkoitetun erittelyn ja 9 c §:n 3 momentissa tarkoitetun lausunnon kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun yhteisön tai säätiön tilinpäätös on vahvistettu. Yhteisö tai säätiö, jonka rahasto on ilmoitettu lähiyhteisöksi, toimittaa vastaavat asiakirjat kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun yhteisön tai säätiön tilinpäätös on vahvistettu.

koitetun yhdistyksen tilin- tai toiminnantarkastuskertomuksen, toimintakertomuksen, jos sellainen on laadittu, ja tasekirjan sekä 9 a §:n 1 momentissa tarkoitetut tilitykset ja tiedot. Avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen on tätä varten toimitettava vastaavat asiakirjat ja tiedot asianomaiselle puolueelle. Puolueen asiakirjat ja tiedot toimitetaan kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun puolueen tilinpäätös on vahvistettu. Avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen asiakirjat ja tiedot toimitetaan yhden kuukauden kuluessa yhdistyksen tilinpäätöksen vahvistamisesta. *Asiakirjojen toimittamisvelvollisuus koskee myös sellaista tilikautta, josta yhdistys on ollut merkittynä puolurekisteriin vain osan.*

Puolueen lähiyhteisöksi ilmoitettu yhteisö tai säätiö toimittaa valtiontalouden tarkastusvirastolle tilintarkastuskertomuksensa, toimintakertomuksensa, jos sellainen on laadittu, tasekirjansa, 9 a §:n 2 momentissa tarkoitetun erittelyn, 9 c §:n 3 momentissa tarkoitetun lausunnon sekä toiminnantarkastuskertomuksen, jos sellainen on laadittu, kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun yhteisön tai säätiön tilinpäätös on vahvistettu. Yhteisö tai säätiö, jonka rahasto on ilmoitettu lähiyhteisöksi, toimittaa vastaavat asiakirjat kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun yhteisön tai säätiön tilinpäätös on vahvistettu. *Asiakirjojen toimittamisvelvollisuus koskee myös sellaista tilikautta, josta yhteisö tai säätiö on ollut lähiyhteisönä vain osan.*

9 e §

Valvonta

Valtiontalouden tarkastusvirasto valvoo 9 §:ssä tarkoitetun avustuksen käyttöä sekä tämän lain tukea, vaalikampanjan kulujen ja rahoituksen ilmoittamista sekä näihin liittyvien asiakirjojen ja tietojen laatimista ja toimittamista koskevien säännösten noudattamista puolueen, puolueen lähiyhteisön ja avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen (*valvottava*) toiminnassa. Tässä tehtävässään virasto voi tarkastaa valvottavan tilinpitoa ja varojen

9 e §

Valvonta

Valtiontalouden tarkastusvirasto valvoo 9 §:ssä tarkoitetun avustuksen käyttöä sekä tämän lain tukea, vaalikampanjan kulujen ja rahoituksen ilmoittamista sekä näihin liittyvien asiakirjojen ja tietojen laatimista ja toimittamista koskevien säännösten noudattamista puolueen, puolueen lähiyhteisön ja avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen, 9 §:ssä tarkoitetun muun yhteisön tai säätiön (*valvottava*) toiminnassa. Tässä tehtävässään virasto

Voimassa oleva laki

käyttöä sekä tarvittaessa kehottaa valvottavaa täyttämään tästä laista johtuvat velvollisuutensa.

9 f §

Ilmoitusrekisteri ja sen tietojen julkisuus

Puoluerahoituksen ilmoitusrekisteriin talletetaan 8 c §:ssä tarkoitettuihin ilmoituksiin, 9 a §:n 2 momentissa ja 9 b §:ssä tarkoitettuihin erittelyihin sekä 9 d §:n 1 momentissa tarkoitettuihin asiakirjoihin sisältyvät tiedot. Valtiontalouden tarkastusvirasto on puoluerahoituksen ilmoitusrekisterin rekisterinpitäjä. Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentissa säädetään, jokaisella on oikeus saada rekisteristä jäljennöksiä sekä tietoja yleisen tietoverkon kautta.

Ajantasaisen ilmoituksen ja ennakoilmoituksen sekä ilmoitusrekisteriin talletettujen muiden tietojen säilyttämisestä sekä niiden saamisesta säädetään muutoin arkistolaissa (831/1994) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa.

Ehdotus

voi tarkastaa valvottavan tilinpitoa ja varojen käyttöä sekä tarvittaessa kehottaa valvottavaa täyttämään tästä laista johtuvat velvollisuutensa.

9 f §

Ilmoitusrekisteri ja sen tietojen julkisuus

Puoluerahoituksen ilmoitusrekisteriin talletetaan 8 c ja 8 d §:ssä tarkoitettuihin ilmoituksiin, 9 a §:n 2 momentissa ja 9 b §:ssä tarkoitettuihin erittelyihin sekä 9 d §:n 1 momentissa tarkoitettuihin asiakirjoihin sisältyvät tiedot. Valtiontalouden tarkastusvirasto on puoluerahoituksen ilmoitusrekisterin rekisterinpitäjä. Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentissa säädetään, jokaisella on oikeus saada rekisteristä jäljennöksiä sekä tietoja yleisen tietoverkon kautta.

Ajantasaisen ilmoituksen ja ennakoilmoituksen sekä ilmoitusrekisteriin talletettujen muiden tietojen säilyttämisestä sekä niiden saamisesta säädetään muutoin arkistolaissa (831/1994) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa.

3.

Laki

vaalilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan vaalilain (714/1998) 11 §:n 3 momentti

muutetaan 11 §:n 1 momentti, 16 §:n 3 momentti, 29 §:n 1 momentti, 42 §:n 1 momentti, 53 §:n 1 momentti, 99 §:n otsikko ja 2 momentti, 112 §, 143 §:n 3 momentti ja 143 l §:n 3 momentin 2 kohta, sellaisena kuin niistä on 11 § 1 momentti laissa 271/2013, 16 § 3 momentti laissa 361/2016, 29 § 1 momentti 1132/2019, 42 § 1 momentti laissa 431/2010, 99 §:n otsikko ja 2 momentti laissa 1404/2009, 143 l §:n 3 momentin 2 kohta laissa 649/2021, seuraavasti, sekä lisätään 99 §:ään uusi 3 momentti sekä 185 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti

11 §

Vaalipiirilautakunta

Aluehallintoviraston on hyvissä ajoin ennen eduskuntavaaleja asetettava jokaiseen 5 §:ssä tarkoitettuun vaalipiiriin vaalipiirilautakunta. Sen toimikausi kestää, kunnes uusi lautakunta on valittu. *Lautakunnan asettaa se aluehallintovirasto, jonka alueella lautakunnan kokouspaikka on.*

Vaalipiirilautakuntaan kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja kolme muuta jäsentä sekä neljä varajäsentä. Sekä jäsenten että varajäsenten tulee mahdollisuuksien mukaan edustaa vaalipiirissä edellisissä eduskuntavaaleissa ehdokkaita asettaneita puoluekisteriin merkittyjä puolueita. Jäsen tai varajäsen, joka lautakunnalle toimitetun ehdokashakemuksen mukaan on asetettu puolueen tai valitsijayhdistyksen ehdokkaaksi, ei voi osallistua lautakunnan työskentelyyn kyseisissä vaaleissa.

Helsingin vaalipiirilautakunta ja Uudenmaan vaalipiirilautakunta pitävät kokouksensa Helsingissä, Varsinais-Suomen vaalipiirilautakunta Turussa, Satakunnan vaalipiirilautakunta Porissa, Ahvenanmaan maakunnan vaalipiirilautakunta Maarianhaminassa, Hämeen vaalipiirilautakunta Hämeenlinnassa, Pirkanmaan vaalipiirilautakunta Tampereella, Kaakkois-Suomen vaalipiirilautakunta Mikkelissä, Savo-Karjalan vaalipiirilautakunta Kuopiossa, Vaasan vaalipiirilautakunta Vaasassa, Keski-Suomen vaalipiirilautakunta Jyväskylässä, Oulun vaalipiirilautakunta Oulussa ja Lapin vaalipiirilautakunta Rovaniemellä.

16 §

Vaalilautakunnan ja vaalitoimikunnan työskentely

Vaalilautakunta nimeää vaalipäivän äänestystä varten yhden tai useamman vaaliavusta-

11 §

Vaalipiirilautakunta

Aluehallintoviraston on hyvissä ajoin ennen eduskuntavaaleja asetettava jokaiseen 5 §:ssä tarkoitettuun vaalipiiriin vaalipiirilautakunta. Sen toimikausi kestää, kunnes uusi lautakunta on valittu. *Lautakunnan asettaa se aluehallintovirasto, jonka alueeseen vaalipiiri tai suurin osa siitä maantieteellisesti kuuluu.*

Vaalipiirilautakuntaan kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja kolme muuta jäsentä sekä neljä varajäsentä. Sekä jäsenten että varajäsenten tulee mahdollisuuksien mukaan edustaa vaalipiirissä edellisissä eduskuntavaaleissa ehdokkaita asettaneita puoluekisteriin merkittyjä puolueita. Jäsen tai varajäsen, joka lautakunnalle toimitetun ehdokashakemuksen mukaan on asetettu puolueen tai valitsijayhdistyksen ehdokkaaksi, ei voi osallistua lautakunnan työskentelyyn kyseisissä vaaleissa.

16 §

Vaalilautakunnan ja vaalitoimikunnan työskentely

Vaalilautakunta nimeää vaalipäivän äänestystä varten yhden tai useamman vaaliavusta-

Voimassa oleva laki

jan. Vaaliavustajasta säädetään 73 §:ssä. Vaalilautakunta voi ottaa avustavaa henkilöstöä äänestyslippujen laskemista ja järjestämistä varten sekä 77 §:ssä tarkoitettua äänioikeusrekisterin ja muiden oikeusministeriön tietojärjestelmien käyttämistä varten.

29 §

Äänioikeusrekisterin käyttö

Äänioikeusrekisteriin merkitään sen mukaan kuin 5 ja 6 luvussa säädetään, milloin ja missä äänioikeutettu on äänestänyt. Merkin­nän voi tehdä **kotimaassa olevan** yleisen ennakkoäänestyspaikan vaalitoimitsija tai vaalitoimikunnan puheenjohtaja taikka vaalilautakunta tai kunnan keskusvaalilautakunta tai keskusvaalilautakunnan pyynnöstä Digi- ja väestötietovirasto. Jos merkintä havaitaan virheelliseksi, sen voi korjata vain kunnan keskusvaalilautakunta tai sen pyynnöstä Digi- ja väestötietovirasto.

42 §

Presidentinvaalin ehdokasluettelot

Sen jälkeen kun ehdokkaat on ilmoitettu tiedonannolla oikeusministeriölle, Helsingin vaalipiirilautakunta laatii 38. päivänä ennen vaalipäivää pidettävässä kokouksessaan **presidentinvaalin ehdokasluettelon,** josta on soveltuvin osin voimassa, mitä ehdokaslistojen yhdistelmästä 41 §:ssä säädetään.

53 §

Asiakirjojen ja vaalileimasimien toimittaminen

Oikeusministeriön on hyvissä ajoin ennen ennakoäänestyksen alkamista tarpeellisin

Ehdotus

jan. Vaaliavustajasta säädetään 73 §:ssä. Vaalilautakunta voi ottaa avustavaa henkilöstöä äänestyslippujen laskemista ja järjestämistä varten sekä 77 §:ssä tarkoitettua äänioikeusrekisterin ja muiden oikeusministeriön tietojärjestelmien käyttämistä varten. *Vaalitoimikunta voi ottaa avustavaa henkilöstöä äänioikeusrekisterin käyttämistä varten.*

29 §

Äänioikeusrekisterin käyttö

Äänioikeusrekisteriin merkitään sen mukaan kuin 5 ja 6 luvussa säädetään, milloin ja missä äänioikeutettu on äänestänyt. Merkin­nän voi tehdä yleisen ennakkoäänestyspaikan vaalitoimitsija tai vaalitoimikunnan puheenjohtaja taikka vaalilautakunta tai kunnan keskusvaalilautakunta tai keskusvaalilautakunnan pyynnöstä Digi- ja väestötietovirasto. Jos merkintä havaitaan virheelliseksi, sen voi korjata vain kunnan keskusvaalilautakunta tai sen pyynnöstä Digi- ja väestötietovirasto.

42 §

Presidentinvaalin ehdokasluettelot

Helsingin vaalipiirilautakunta laatii 38. päivänä ennen vaalipäivää pidettävässä kokouksessaan *presidentinvaalin ehdokasluettelon,* josta on soveltuvin osin voimassa, mitä ehdokaslistojen yhdistelmästä 41 §:ssä säädetään.

53 §

Asiakirjojen ja vaalileimasimien toimittaminen

Oikeusministeriön on hyvissä ajoin ennen ennakoäänestyksen alkamista tarpeellisin

Voimassa oleva laki

ohjein varustettuina lähetettävä ennakkoäänestysasiakirjoja ja lomakkeita äänestäjistä pidettäviä luetteloja varten **kotimaan yleisten ennakkoäänestyspaikkojen vaalitoimitsijoille sekä** kuntien keskusvaalilautakunnille toimitettaviksi vaalitoimikunnille. Näitä asiakirjoja ja lomakkeita on lähetettävä myös ulkoasiainministeriölle toimitettaviksi ennakkoäänestyspaikkoina oleville Suomen edustustoille ja suomalaisten laivojen päälliköille.

99 §

Asiakirjojen ja tarvikkeiden säilyttäminen

Vaalien tuloksen vahvistamisen jälkeen äänestysliput ja kappale ehdokaslistojen yhdistelmää tai presidentinvaalin ehdokasluettelo on pantava päällykseen, joka sinetöidään oikeusministeriön määräämällä tavalla. Ne on säilytettävä, kunnes lähinnä seuraavat vastaavat vaalit on toimitettu. *Laskelmat on säilytettävä pöytäkirjan liitteenä. Hallussaan olevat asiakirjat ja vaaleissa käytetyt tarvikkeet vaalipiirilautakunnan on luovutettava aluehallintovirastolle säilytettäväksi.*

112 §

Jäsenäänestys

Ehdokkaiden asettamista varten puolueen on toimitettava vaalipiirissä salainen ja yhtäläiseen äänioikeuteen perustuva **jäsenäänestys**, johon ovat oikeutetut ottamaan osaa vaalipiirissä asuvat puolueen ja sen perusjärjestöjen henkilöjäsenet.

Jäsenäänestys ei kuitenkaan ole pakollinen, jos siihen on nimetty enintään niin monta henkilöä kuin puolueella on oikeus asettaa ehdokkaita vaalipiirissä.

Ehdotus

ohjein varustettuina lähetettävä ennakkoäänestysasiakirjoja ja lomakkeita äänestäjistä pidettäviä luetteloja varten kuntien keskusvaalilautakunnille toimitettaviksi *edelleen yleisten ennakkoäänestyspaikkojen vaalitoimitsijoille, kotiaäänestyksen vaalitoimitsijoille sekä* vaalitoimikunnille. Näitä asiakirjoja ja lomakkeita on lähetettävä myös *ulkoministeriölle* toimitettaviksi ennakkoäänestyspaikkoina oleville Suomen edustustoille ja suomalaisten laivojen päälliköille.

99 §

Asiakirjojen säilyttäminen

Vaalien tuloksen vahvistamisen jälkeen äänestysliput ja kappale ehdokaslistojen yhdistelmää tai presidentinvaalin ehdokasluettelo on pantava päällykseen, joka sinetöidään oikeusministeriön määräämällä tavalla. Ne on säilytettävä, kunnes lähinnä seuraavat vastaavat vaalit on toimitettu. *Vaalipiirilautakunta luovuttaa sanotut asiakirjat säilytettäväksi aluehallintovirastolle.*

Vaalipiirilautakunnan pöytäkirjat liitteenä säilytetään pysyvästi oikeusministeriön määräysten mukaisesti.

112 §

Jäsenäänestys

Ehdokkaiden asettamista varten puolueen on toimitettava vaalipiirissä salainen ja yhtäläiseen äänioikeuteen perustuva **jäsenäänestys**, johon ovat oikeutetut ottamaan osaa vaalipiirissä asuvat puolueen ja sen perusjärjestöjen henkilöjäsenet, *taikka muulla tavoin huolehdittava puolueen säännöissä siitä, että vaalipiirissä asuvan jäsenistön kansanvaltaiset vaikutusmahdollisuudet ehdokkaiden asettamisessa toteutuvat.*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

143 §

Presidenttiehdokkaan tai presidentiksi valitun pysyvä estyneisyys tai kuolema

Ehdokkaan asettamisesta ja ehdokashakemuksen jättämisestä tässä pykälässä tarkoitetuissa tapauksissa on voimassa, mitä 129–134 §:ssä säädetään. Ehdokasta, jonka puolue tai valitsijayhdistys oli aikaisemmin säädetyssä järjestyksessä asettanut, pidetään kuitenkin ilman uutta hakemusta edelleen puolueen tai valitsijayhdistyksen ehdokkaana, jollei puolue tai valitsijayhdistys ole peruuttanut aikaisempaa hakemustaan tai ehdokkaaksi asetettu 133 tai 134 §:ssä tarkoitettua suostumustaan. Hakemuksen tai suostumuksen peruutus on tehtävä Helsingin vaalipiirilautakunnalle viimeistään 40. päivänä ennen vaalipäivää ennen kello 16.

143 l §

Vaalien tuloksen vahvistaminen aluevaaleissa

Aluevaalilautakunnan on tuloksen vahvistamisen jälkeen viipymättä:

2) annettava luettelo valtuutetuiksi valituista ja heidän varajäsenistään *maakuntavaltuustolle* ja tiedotettava siitä sillä tavalla kuin hyvinvointialueen ilmoitukset saatetaan tiedoksi;

185 §

Vaaliviranomaisen rikosoikeudellinen vastuu

Jäsenäänestystä ei kuitenkaan järjestetä, jos siihen on nimetty enintään niin monta henkilöä kuin puolueella on oikeus asettaa ehdokkaita vaalipiirissä.

143 §

Presidenttiehdokkaan tai presidentiksi valitun pysyvä estyneisyys tai kuolema

Ehdokkaan asettamisesta ja ehdokashakemuksen jättämisestä tässä pykälässä tarkoitetuissa tapauksissa on voimassa, mitä 129–134 §:ssä säädetään. Ehdokasta, jonka puolue tai valitsijayhdistys oli aikaisemmin säädetyssä järjestyksessä asettanut, pidetään kuitenkin ilman uutta hakemusta edelleen puolueen tai valitsijayhdistyksen ehdokkaana, jollei puolue tai valitsijayhdistys ole peruuttanut aikaisempaa hakemustaan tai ehdokkaaksi asetettu 133 tai 134 §:ssä tarkoitettua suostumustaan. Hakemuksen tai suostumuksen peruutus on tehtävä Helsingin vaalipiirilautakunnalle viimeistään 47. päivänä ennen vaalipäivää ennen kello 16.

143 l §

Vaalien tuloksen vahvistaminen aluevaaleissa

Aluevaalilautakunnan on tuloksen vahvistamisen jälkeen viipymättä:

2) annettava luettelo valtuutetuiksi valituista ja heidän varajäsenistään *aluevaltuustolle* ja tiedotettava siitä sillä tavalla kuin hyvinvointialueen ilmoitukset saatetaan tiedoksi;

185 §

Vaaliviranomaisen rikosoikeudellinen vastuu

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös vaalipiirilautakunnan, aluevaalilautakunnan ja kunnan keskusvaalilautakunnan ottamaan henkilöstöön.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____.*

4.

Laki

kansalaisaloitelain 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kansalaisaloitelain (12/2012) 10 §, sellaisena kuin se on laissa 1276/2019, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

10 §

10 §

Eurooppalaisen kansalaisaloitteeseen liittyvät viranomaistehtävät

Eurooppalainen kansalaisaloite

Eurooppalaisesta kansalaisaloitteesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/788 20 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen Suomessa on Liikenne- ja viestintävirasto.

Edellä 1 momentissa mainitun asetuksen 20 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen Suomessa on Digi- ja väestötietovirasto. Digi- ja väestötietovirasto toimii toimialallaan mainitun asetuksen 4 artiklan 6 kohdassa tarkoitettuna yhteyspisteenä.

Eurooppalaisen kansalaisaloitteen tuenilmauksen voi allekirjoittaa 16 vuotta täyttänyt Suomen kansalainen.

Eurooppalaisesta kansalaisaloitteesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/788 20 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen Suomessa on Liikenne- ja viestintävirasto.

Edellä 2 momentissa mainitun asetuksen 20 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen Suomessa on Digi- ja väestötietovirasto. Digi- ja väestötietovirasto toimii toimialallaan mainitun asetuksen 4 artiklan 6 kohdassa tarkoitettuna yhteyspisteenä.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .*